

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ
ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ –ΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟ-
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ:

Γ. ΧΟΝΔΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
Α. ΚΥΡΙΑΚΟΥΣΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΑΘΗΝΑ 1999

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΞΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6-8
2. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ: ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	
2.1. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	9-12
2.1.1. ΤΥΠΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ	12-13
2.1.2. Η ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΚΑΙ Η ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	13-15
2.2. ΑΙΤΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	15-16
2.3. ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	16-17
2.4. Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	17-18
2.4.1. ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΗΜΕΡΑ	19-22
3. ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ -ΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟ- ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ	
3.1. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	23-30
3.2. Ο ΤΡΙΠΛΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΗΜΕΡΑ	31-35
4. ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ	
4.1. ΓΕΝΙΚΑ	36
4.2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	36-37
4.2.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΓΙΝΕ ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ	37-38
4.3. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	39
4.3.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	39-40
4.3.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	40-42
4.3.3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	42-44
5. ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	
5.1. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	45-51
6. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	52-56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 4	
ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	

ХАРОКОВСКОЕ ПИКЕТ. МО
БЕЛОРУССИЯ

7324

5361

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικογένεια αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κοινωνικούς θεσμούς και απαντάται σε όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες. Κατά τη διάρκεια του χρόνου έγιναν πολλές έρευνες και μελέτες, όσον αφορά τον ρόλο της οικογένειας γενικά, αλλά και αναλυτικότερα ως προς τη δομή και τις λειτουργίες της. Επίσης, έχουν γίνει μελέτες που αναλύουν τον ρόλο του κάθε μέλους της οικογένειας.

Η γυναίκα είτε ως μητέρα, είτε ως σύζυγος θεωρείται το σπουδαιότερο μέλος της οικογένειας. Στις περισσότερες μελέτες τονίζεται η συμβολή της γυναίκας στην οικογένεια, στην κοινωνία και στην οικονομία (Τόκαρη, 1973, Μαντζιφού, 1981, Τεσσούσης, 1993, Μουσαούρου, 1994, Παράκυνταου, 1995, Ρισαλάκης, 1996, Whalmon, 1991, Αρσενάκης, 1995).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να διεκρινήσει τη συμβολή της γυναίκας στην κοινωνία, αλλά και στην οικονομία του κυπριακού κράτους. Με άλλα λόγια στην παρούσα μελέτη επιχειρείται να αναλυθεί ο κοινωνικοοικονομικός ρόλος της γυναίκας στο σύγχρονο κυπριακό -αστικό και αγροτικό- νοικοκυριό.

Η μελέτη αυτή χωρίζεται σε 2 ενότητες, μια θεωρητική και μια πρακτική. Στο θεωρητικό μέρος ορίζεται η έννοια της οικογένειας, η εξέλιξή της, καθώς και οι λειτουργίες της. Επίσης, γίνεται αναφορά στους διαφορετικούς τύπους οικογένειας που υπάρχουν. Ακόμη, παρουσιάζεται η εξέλιξη πορείο του ρόλου της γυναίκας στο κυπριακό -αστικό και αγροτικό νοικοκυριό.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικογένεια αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κοινωνικούς θεσμούς και απαντάται σε όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες. Κατά τη διάρκεια του χρόνου έγιναν πολλές έρευνες και μελέτες, όσον αφορά τον θεσμό της οικογένειας γενικά, αλλά και αναλυτικότερα ως προς τη δομή και τις λειτουργίες της. Επίσης, έχουν γίνει μελέτες που αναλύουν τον ρόλο του κάθε μέλους της οικογένειας.

Η γυναίκα είτε ως μητέρα, είτε ως σύζυγος θεωρείται το σπουδαιότερο μέλος της οικογένειας. Στις περοσσότερες μελέτες τονίζεται η συμβολή της γυναίκας στην οικογένεια, στην κοινωνία και στην οικονομία (Τάκαρη,1978, Μαντζιαφού,1981, Τσαούσης,1983, Μουσούρου,1984, Parakygiacou,1986, Ritsatakis,1986, Whatmore,1991, Αποστολόπουλος,1995).

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τη συμβολή της γυναίκας στην κοινωνία, αλλά και στην οικονομία του κυπριακού χώρου. Με άλλα λόγια στην παρούσα μελέτη επιχειρείται να αναλυθεί ο κοινωνικοοικονομικός ρόλος της γυναίκας στο σύγχρονο κυπριακό –αστικό και αγροτικό- νοικοκυριό.

Η μελέτη αυτή χωρίζεται σε 2 ενότητες, μια θεωρητική και μια πρακτική. Στο θεωρητικό μέρος ορίζεται η έννοια της οικογένειας, η εξέλιξή της, καθώς και οι λειτουργίες της. Επίσης, γίνεται αναφορά στους διάφορους τύπους οικογένειας που υπάρχουν. Ακόμη, παρουσιάζεται η εξελικτική πορεία του ρόλου της γυναίκας στο κυπριακό –αστικό και αγροτικό- νοικοκυριό.

Το εμπειρικό μέρος, που θεωρείται και το πιο σημαντικό, περιλαμβάνει τα αποτελέσματα επιτόπιας έρευνας, που έγινε με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου, σε δύο αστικές και δύο αγροτικές περιοχές και πιο συγκεκριμένα στις πόλεις της Λάρνακας και της Λευκωσίας και στις κοινότητες της Ξυλοτύμπου και του Κιτίου, που ανήκουν και οι δύο στην επαρχία Λάρνακας και διερευνάται η συμβολή της γυναίκας στην κυπριακή κοινωνία και οικονομία, που αποτελεί τον κύριο στόχο της παρούσας μελέτης.

Αναλυτικότερα, στο κεφάλαιο 2 γίνεται μια προσπάθεια εννοιολογικού προσδιορισμού της οικογένειας, καθώς και των διαφόρων τύπων οικογένειας που υπάρχουν. Επίσης, στο κεφάλαιο αυτό επεξηγούνται οι λειτουργίες της οικογένειας και γίνεται μια αναφορά στην κυπριακή οικογένεια σήμερα και στα χαρακτηριστικά της.

Αρχικά, έγινε ανάλυση της έννοιας της οικογένειας, καθώς και αναφορά στους διάφορους τύπους οικογενειών που υπάρχουν και που στο σύνολο είναι έξι, με κυριότερους τύπους αυτούς της διευρυμένης και πυρηνικής οικογένειας. Στη συνέχεια έγινε ανάλυση αυτών των δύο τύπων και ακολούθησαν τα αίτια δημιουργίας της οικογένειας. Μετά αναφέρθηκαν οι λειτουργίες της οικογένειας και έγινε, κατά κάποιο τρόπο, σύγκριση του παρελθόντος με το παρόν, όσον αφορά τις λειτουργίες αυτές. Τέλος, έγινε εξήγηση των κύριων χαρακτηριστικών της κυπριακής οικογένειας σήμερα.

Στο κεφάλαιο 3 γίνεται μια παρουσίαση της εξελικτικής πορείας του ρόλου της γυναίκας στο κυπριακό –αστικό και αγροτικό- νοικοκυριό. Πρώτα γίνεται μια ανάλυση του κοινωνικοοικονομικού ρόλου της γυναίκας στο σύγχρονο κυπριακό –αστικό και αγροτικό- νοικοκυριό και στη συνέχεια

αναλύεται ο τριπλός ρόλος της κύπριας γυναίκας σήμερα, δηλαδή της μητέρας, της νοικοκυράς και της εργαζόμενης.

Το κεφάλαιο 4 αναφέρεται στην επιτόπια έρευνα, στη μεθοδολογία και τους στόχους της έρευνας, καθώς και στα γεωγραφικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των περιοχών στις οποίες έγινε η επιτόπια έρευνα. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα δημογραφικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του δείγματος, όπως φαίνονται από τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο.

Στο κεφάλαιο 5 εξετάζονται τα εμπειρικά αποτελέσματα της έρευνας και γίνεται σχολιασμός τους.

Τέλος, στο κεφάλαιο 6 παρατίθενται τα συμπεράσματα της μελέτης-έρευνας που πραγματοποιήθηκε, σε μια προσπάθεια να δοθεί μια συνοπτική εικόνα της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2
Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ : ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ : ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

2.1. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Η οικογένεια αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κοινωνικούς θεσμούς. Αναφέρεται στις σχέσεις με τις οποίες εμφανίζεται κάθε φορά, τη συνάντηση σε όλες ανεξάρτητα τις κοινωνικές πράξεις που έχουν ως αποτέλεσμα μια από τις κύριες μορφές οργάνωσης της συλλογικής ζωής του ανθρώπου. Οι βασικοί σκοποί της που επιδιώκονται είναι:

- η βιολογική αναπαραγωγή της κοινωνίας (οικογένεια)
- η ανατροφή των απογόνων.

→ η εκπαίδευση και αγωγή τους και

→ η αμοιβαία προστασία των μελών που συνδέονται μεταξύ τους με

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ : ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Οι λειτουργίες αυτές συνδέονται με τις κοινωνικές και με άλλες (Αποστολίδης, 1995).

Η οικογένεια αποτελεί την πιο σπουδαία κοινωνική ομάδα, στην οποία είναι η πλειονότητα των ατόμων. Είναι επίσης πρωταρχικός χώρος κοινωνικοποίησης και αποτελεί ένα συνεχή παράγοντα στη διαμόρφωση της ζωής του ατόμου (Μουτσούρας, 1994).

Λόγω του ό,τι υπάρχουν στενές προσωπικές σχέσεις μεταξύ των μελών μιας οικογένειας, σχέσεις που στηρίζονται στη γνησιότητα, στην αφοσίωση, στη στήριξη και στο ενδιαφέρον της αλληλεγγύης, η οικογένεια θεωρείται ως η βασικότερη μονάδα κοινωνικοποίησης του ατόμου. Σε αυτήν το παιδί λαμβάνει τις πρώτες εμπειρίες για την ικανοποίηση των βιολογικών του

2. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ : ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

2.1. ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

“Η οικογένεια αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κοινωνικούς θεσμούς. Ανεξάρτητα από τις μορφές με τις οποίες εμφανίζεται κάθε φορά, τη συναντάμε σε όλες ανεξαιρέτα τις κοινωνίες, πράγμα που δείχνει ότι αποτελεί μια από τις κύριες μορφές οργάνωσης της συλλογικής ζωής του ανθρώπου. Οι βασικοί σκοποί της που επιδιώκονται είναι:

- η βιολογική αναπαραγωγή της κοινωνίας (οικογένεια),
- η ανατροφή των απογόνων,
- η εκπαίδευση και αγωγή τους και
- η αμοιβαία προστασία των ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους με συγγενικούς δεσμούς (οικογένεια και συγγένεια).

Οι λειτουργίες αυτές συμπληρώνονται σε πολλές κοινωνίες και με άλλες” (Αποστολόπουλος, 1995).

Η οικογένεια αποτελεί την πιο σπουδαία κοινωνική ομάδα, στην οποία ανήκει η πλειονότητα των ατόμων. Είναι επίσης πρωταρχικός φορέας κοινωνικοποίησης και αποτελεί ένα συνεχή παράγοντα στη διαμόρφωση της ζωής του ατόμου (Μουσούρου, 1984).

Λόγω του ό,τι υπάρχουν στενές προσωπικές σχέσεις μεταξύ των μελών μιας οικογένειας, σχέσεις που στηρίζονται στη γνησιότητα, στην αγάπη, στη στοργή και στο συναίσθημα της ενότητας, η οικογένεια θεωρείται ως η βασικότερη μονάδα κοινωνικοποίησης του ατόμου. Σε αυτήν το παιδί δέχεται τις πρώτες φροντίδες για την ικανοποίηση των βιολογικών του

αναγκών, όπως είναι οι ανάγκες διατροφής, περιποίησης και ενδυμασίας(Γκιζελή,1987). Επίσης, αποτέλεσε για χιλιάδες χρόνια τον κεντρικό άξονα της ανθρώπινης ζωής και διαδραμάτισε ένα σημαντικό ρόλο σε ό,τι αφορά την εκπαιδευτική, προστατευτική, ψυχαγωγική και κοινωνική κατάσταση του παιδιού. Μέσα στην οικογένεια το παιδί απέκτησε και αποκτά και σήμερα τις πρώτες ιδέες για την έννοια του δίκαιου και του άδικου, του σεβασμού των δικαιωμάτων του άλλου, τα συναισθήματα αγάπης, αλληλεγγύης, εμπιστοσύνης, ευγνωμοσύνης, ανεκτικότητας, καλοσύνης, μετριοπάθειας, αυτοπεποίθησης, αυτοεκτίμησης, υπακοής και υπομονής. Η οικογένεια είναι αυτή που βοηθά το παιδί να καλλιεργήσει τις κοινωνικές αρετές, όπως για παράδειγμα τη συμμετοχή στα κοινά, την έμπρακτη βοήθεια στους συνανθρώπους του, την εκτέλεση του καθήκοντος. Είναι ένας από τους πιο αρχαίους κοινωνικούς θεσμούς, ενώ στο μεγαλύτερο διάστημα της ανθρώπινης ιστορίας υπήρξε ο πιο πολυλειτουργικός. Με την πάροδο του χρόνου άρχισε να μοιράζεται τις λειτουργίες της με άλλους θεσμούς (Κούρος,1993).

Έχουν κατά καιρούς δοθεί διάφοροι ορισμοί του τι είναι οικογένεια. Δεν υπάρχει νομοθετικός ορισμός του όρου "οικογένεια". Μερικοί έχουν πει πως οικογένεια είναι το σύνολο των προσώπων του ιδίου αίματος, που ζουν κάτω από την ίδια στέγη, ιδίως ο πατέρας, η μητέρα και τα παιδιά. Άλλοι έχουν πει πως είναι μια ομάδα προσώπων που δημιουργείται με το γάμο ενός άνδρα και μιας γυναίκας και μεγαλώνει με τον ερχομό στη ζωή των βιολογικών του απογόνων (παιδιά). Αυτά είναι δεμένα με τους γονείς τους με φυσικό δεσμό. Η ομάδα αυτή ζει κάτω από κοινή στέγη και έχει ίδιες πνευματικές, ηθικές, κοινωνικές και θρησκευτικές αρχές, που αποτελούν τα θεμέλια για μια

ευτυχισμένη διαβίωση(Τσαούσης,1979). Ακόμη υπάρχουν και αυτοί που είπαν ότι είναι το σύνολο των προσώπων που συνδέονται μεταξύ τους με γάμο και συγγένεια.

Η οικογένεια στην εποχή μας εξακολουθεί ακόμα και σήμερα να παίζει το βασικό ρόλο στην αγωγή των παιδιών. Η πολιτεία και γενικά η κοινωνία, αν ενδιαφέρονται για τη βελτίωση του ανθρώπου και της κοινωνίας του, είναι ανάγκη να βοηθήσουν πρώτα την οικογένεια, ενημερώνοντας τους γονείς και τους νέους για τα προβλήματα της κοινωνίας και των παιδιών, προτού ακόμη δημιουργήσουν αυτοί οικογένεια με παιδιά (Bottomore, 1990).

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η οικογένεια είναι ο βασικός πυρήνας, στους κόλπους του οποίου πραγματοποιείται η κατανάλωση και διατίθεται το διαθέσιμο (συλλογικό) οικογενειακό εισόδημα. Είναι επίσης ο πυρήνας όπου οργανώνεται και η μεγιστοποίηση της απόδοσης των διαθέσιμων οικογενειακών πόρων που προέρχονται είτε από περιουσία, είτε από την εργασιακή δυνατότητα των μελών της. Ανεξάρτητα από το πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις και πέρα από το ζήτημα του "εσωτερικού" καταμερισμού της εργασίας και της κατανάλωσης, ο προγραμματισμός των διαθέσιμων πόρων, η αναζήτηση των πραγμάτων της κοινωνικής εργασίας και η χρησιμοποίηση (καταναλωτική ή αποταμιευτική) των εισοδημάτων είναι από τη φύση τους αποφάσεις οικογενειακές, με την έννοια ότι αφορούν στο σύνολο των μελών (Χονδρογιάννης,1996).

Τα περισσότερα συντάγματα αναφέρουν ότι είναι υποχρέωση της πολιτείας να προστατεύει με κάθε τρόπο την οικογένεια. Όταν γίνεται αναφορά στην οικογένεια, αυτό γίνεται για μια δομή σύνθετη, περίπλοκη, στενά δεμένη με την ιστορία, τη θρησκεία και την εξέλιξη των κοινωνιών(Κουμάντου,1988).

Με το πέρασμα των αιώνων αποδείχτηκε πως ο ρόλος που διαδραμάτισε η οικογένεια είναι ο πιο σημαντικός, γιατί υπήρξε ρυθμιστής της ανάπτυξης και της εξέλιξης ενός κοινωνικού συστήματος (Ζαρέτσκι, 1979). Μέσα στην οικογένεια λειτουργούν και αναπτύσσονται όλες οι εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής και ο άνθρωπος συνηθίζει στην οργανωμένη ζωή, στην εργασία, συνεργασία, αλληλοβοήθεια, αλήθεια, θάρρος, δικαιοσύνη σεβασμό. □λα αυτά τα στοιχεία όταν καλλιεργηθούν στην οικογένεια, το άτομο τα μεταφέρει στο κοινωνικό σύνολο, τα αξιολογεί και τα επιλέγει. Από αυτή την ανταλλαγή προέρχεται η εξέλιξη και βελτίωσή του (Ιωαννίδου, 1978).

Στη συνέχεια θα εξεταστούν οι διάφοροι τύποι οικογενειών.

2.1.1. ΤΥΠΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

Υπάρχουν διάφοροι τύποι οικογενειών που είναι διαφορετικοί ο ένας από τον άλλο. Αυτό οφείλεται στον αριθμό των ατόμων που έχει η κάθε οικογένεια και στον τρόπο που συνδέονται τα μέλη της. Οι συνηθέστεροι είναι:

- (1) Ο πυρηνικός τύπος. Στην οικογένεια αυτή υπάρχουν οι δύο γονείς και τα παιδιά. Είναι ο συνηθέστερος τύπος (Κατάκη, 1984).
- (2) Οικογένεια με ένα γονιό ή μονογονεϊκή οικογένεια. Στην οικογένεια αυτή υπάρχει ένας γονιός και τα παιδιά. Αυτό οφείλεται σε θάνατο του άλλου ή διαζύγιο (Μαντζιαφού-Κανελλοπούλου, 1981).
- (3) Διγενική ή εκτεταμένη ή διευρυμένη οικογένεια. Είναι η οικογένεια που αποτελείται από τους δύο γονείς και τα παιδιά, στο ίδιο όμως σπίτι ζουν

και οι γονείς του ενός ή και των δύο συζύγων (παππούς, γιαγιά)(Μισέλ,1987).

(4)Μεικτή οικογένεια. Είναι ο τύπος της οικογένειας στην οποία ζουν και οι δύο γονείς με τα παιδιά τους, είναι όμως δυνατό να υπάρχουν και τα παιδιά του ενός συζύγου από προηγούμενο γάμο(Λακάν,1990).

(5) Οικογένεια με υιοθετημένα μέλη. Ο τύπος αυτός της οικογένειας μοιάζει με την πυρηνική, με τη διαφορά ότι τα παιδιά δεν είναι φυσικά, αλλά προέρχονται από υιοθεσία, όμως οι γονείς έχουν τις ίδιες υπευθυνότητες για αυτά σαν να είναι φυσικά παιδιά(Κουσίδου,1989).

(6)Οικογένεια χωρίς παιδιά ή συζυγική οικογένεια (Μαντζιαφού-Κανελλοπούλου,1979).

Στη συνέχεια θα γίνει μια περαιτέρω ανάλυση των δύο κυριοτέρων τύπων οικογένειας, δηλαδή της διευρυμένης και της πυρηνικής οικογένειας.

2.1.2. Η ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΚΑΙ Η ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Μια από τις βασικότερες αλλαγές που υπέστη η οικογένεια στην εποχή μας λόγω των μεγάλων οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών είναι ότι άλλαξε μορφή και από διευρυμένη έγινε πυρηνική.

□ταν αναφερόταν η διευρυμένη οικογένεια στις παλαιότερες εποχές, εννοείτο η οικογένεια που αποτελείτο από τους δύο γονείς, από τα παιδιά και από ένα ευρύτερο κύκλο συγγενικών προσώπων, τον παππού, τη γιαγιά, τους θείους, τα ξαδέρφια. Το είδος αυτό της οικογένειας έχει σχεδόν εκλείψει. Η αστική οικογένεια πήρε το χαρακτήρα της λεγόμενης “πυρηνικής” οικογένειας, δηλαδή της οικογένειας, η οποία αποτελείται από τους γονιούς

και τα παιδιά και στις περισσότερες κοινωνίες από τους γονείς και τα ανήλικα μόνο παιδιά. Με άλλα λόγια αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά μέχρις ότου αυτά δημιουργήσουν μια νέα δική τους οικογένεια ή αποκτήσουν κατά οποιοδήποτε τρόπο μια ανεξαρτησία και αυτοτέλεια ή μέχρις ότου πάψουν να συντηρούνται από τους γονείς τους (Μουσούρου,1989).

Η παλιά διευρυμένη οικογένεια αποτελούσε μια ομάδα που έπρεπε να εξασφαλίσει τη συνέχιση και την οικονομική της επιβίωση, αφού αποτελούσε μονάδα παραγωγής και κατανάλωσης. Είχε όμως το μειονέκτημα ότι ασκούσε πίεση στα μέλη της, γιατί εκείνο που προείχε ήταν το καλό του συνόλου. Οι ρόλοι ήταν κατά κάποιο τρόπο εκ των προτέρων καθορισμένοι, γεγονός που οδηγούσε στον περιορισμό της ελευθερίας των μελών. Η διευρυμένη οικογένεια εξασφάλιζε ως ένα βαθμό τα υλικά αγαθά για την επιβίωση των μελών της. Οι έννοιες της κοινωνικής απομόνωσης, της μοναξιάς και της έλλειψης της συμπαράστασης ήταν άγνωστες. Η οικογένεια αυτή ήταν περισσότερο προστατευμένη από το διαζύγιο ή από την εγκατάλειψη εκ μέρους του ενός γονέα. Αν πέθαινε ο πατέρας, τη θέση του έπαιρνε αμέσως ο παππούς ή ο μεγαλύτερος γιος ή ο αδελφός. Αν πέθαινε η μάνα τη θέση της έπαιρνε η γιαγιά ή η μεγαλύτερη αδελφή της ή η μεγαλύτερη κόρη. Στη διευρυμένη οικογένεια ήταν άγνωστη η έλλειψη συναισθηματικών σχέσεων και το αίσθημα της ασφάλειας ήταν πιο μεγάλο απ'ότι στην πυρηνική οικογένεια. Οι παλιοί παραδοσιακοί οικισμοί, τα μικρά σπίτια, οι κοινές αυλές που βοηθούσαν στην ανθρώπινη επικοινωνία και έκαναν τους ανθρώπους να επικοινωνούν με ένα αίσθημα ζεστασιάς, χάνονται σιγά-σιγά από τις σύγχρονες μεγάλες πόλεις. Στην οικογένεια αυτού του τύπου το άτομο ικανοποιούσε το μεγαλύτερο μέρος των αναγκών του μέσα από την

οικογένεια. Υπήρχε κατανομή των ρόλων, υποχρεωτική αλληλεξάρτηση, αναγκαία πειθαρχία και υπακοή και προστασία των μελών. Οι συγκρούσεις και αν ακόμη υπήρχαν ήταν περιορισμένες (Μαντζιαφού- Κανελλοπούλου, 1986).

Η πυρηνική οικογένεια σήμερα συναντάται στα μεγάλα αστικά κέντρα, αλλά και στις ημιαστικές και στις αγροτικές περιοχές. Οι νέες συνθήκες ζωής και κυρίως η ατομιστική μας εποχή, όπου ο καθένας μας ψάχνει να βρει νέους τρόπους ικανοποίησης των αναγκών του, σπρώχνουν την πυρηνική οικογένεια σε αναζήτηση νέων τρόπων ζωής. Αυτός ο τρόπος οικογένειας είναι εκτεθειμένος στην κοινωνική απομόνωση. Σε αυτό συμβάλλει και η έλλειψη άνεσης χώρου στα σημερινά διαμερίσματα που είναι φτιαγμένα ίσα-ίσα για τις ανάγκες της πυρηνικής οικογένειας και δεν προσφέρει άνετους κοινούς χώρους που θα διευκόλυναν το άτομο κατά της μοναξιάς του (Τσαούσης, 1991). Τέλος, μερικά ακόμη χαρακτηριστικά της πυρηνικής οικογένειας είναι ότι σε αυτήν η επιλογή του ή της συζύγου γίνεται συνήθως από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους και ότι το διαζύγιο είναι πιο συχνό.

2.2. ΑΙΤΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Τα αίτια που οδήγησαν τον άνθρωπο στη δημιουργία της οικογένειας, είναι τρία:

(1) Η ανάγκη για συντροφιά.

Ο άνθρωπος, από την εμφάνιση του στη γη μέχρι σήμερα, οδηγούμενος από το ένστικτο της κοινωνικότητας που φέρνει μέσα του, αποζητά τη συντροφική ζωή με άλλα άτομα. Αυτό τον έκανε να ενταχθεί μέσα στις

πρώτες κοινωνικές ομάδες που τις αποτελούσαν άτομα με κοινό τρόπο ζωής, κοινά ενδιαφέροντα και κοινούς στόχους(Κουλουγλιώτη,1995).

(2) Το βιολογικό ένστικτο της αναπαραγωγής.

Η έμφυτη βιολογική τάση των δύο φύλων για ένωση, με σκοπό τη διαιώνιση του ανθρώπου με την αναπαραγωγή, στάθηκε παράγοντας στη δημιουργία της οικογένειας(Μουσούρου,1985).

(3) Όταν τα άτομα κάλυψαν τις δύο προηγούμενες ανάγκες, ένα τρίτο αίτιο που οδήγησε στη δημιουργία της οικογένειας ήταν το οικονομικό πρόβλημα, δηλαδή οι οικονομικές ανάγκες των ατόμων ήταν δυνατό να καλυφθούν και να αντιμετωπιστούν καλύτερα μέσα στο γάμο (Κουτσουμάρης,1979).

2.3. ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Η οικογένεια εδώ και πάρα πολλά χρόνια αποτελούσε ένα ισχυρό οικονομικό οργανισμό που διαδραμάτιζε ένα σημαντικό ρόλο στην κοινωνική ζωή και ασκούσε πολλές λειτουργίες, ιδιαίτερα την οικονομική, την εκπαιδευτική, την προστατευτική, την ψυχαγωγική και τη συναισθηματική. Από οικονομική άποψη η οικογένεια λειτουργούσε ως ένα κέντρο, μια μονάδα παραγωγής και κατανάλωσης που ήταν σε θέση να ικανοποιήσει όλες σχεδόν τις ανάγκες των μελών της. Με την εκπαιδευτική της λειτουργία η οικογένεια αναλάμβανε τη φροντίδα για τη γενική μόρφωση και την επαγγελματική εκπαίδευση των παιδιών της. Με την προστατευτική της αποστολή η οικογένεια μεριμνούσε για την περίθαλψη των γερόντων, των αρρώστων και όλων των μελών της που είχαν κάποιο ατύχημα και χρειαζόνταν βοήθεια. Αξιόλογη ήταν η ψυχαγωγική λειτουργία της οικογένειας ως κέντρου

συναναστροφής και ψυχαγωγίας, λειτουργία που αναπλήρωνε κυρίως στις αγροτικές περιοχές την έλλειψη δημοσίων θεαμάτων και των λοιπών μέσων ψυχαγωγίας που έχουμε σήμερα (Τσαούσης, 1983).

Όλες αυτές οι λειτουργίες της οικογένειας, εκτός από τη συναισθηματική, έχουν εξαφανισθεί ή σημαντικά μειωθεί στις μέρες μας. Η οικογένεια έχει παύσει να αποτελεί κέντρο παραγωγής και παρέμεινε μόνο κέντρο κατανάλωσης. Η παλιά εκπαιδευτική λειτουργία της οικογένειας έχει εκλείψει σχεδόν ολοκληρωτικά από την εποχή που τα σύγχρονα κράτη έχουν αναλάβει την οργάνωση της δημόσιας εκπαίδευσης. Η προστατευτική λειτουργία έχει και αυτή περιοριστεί μετά την επικράτηση του θεσμού των κοινωνικών ασφαλίσεων και ήδη καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Τέλος, η ψυχαγωγική λειτουργία της οικογένειας έχει εξασθενήσει εξαιτίας των συνθηκών της ζωής των μεγάλων πόλεων και των πολλών κέντρων ψυχαγωγίας που υπάρχουν (Λαμπίρη-Δημάκη, 1987).

Η σύγχρονη οικογένεια απογυμνώθηκε από όλες αυτές τις λειτουργίες, διατήρησε όμως τη συναισθηματική λειτουργία που αποσκοπεί στη διάπλαση και συντήρηση ισχυρών συναισθηματικών δεσμών μεταξύ των μελών της, καθώς και τη λειτουργία της ανατροφής και κοινωνικοποίησης των νέων μελών της (Fletcher, 1985).

2.4. Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η κυπριακή οικογένεια μέσα στις σημερινές συνθήκες αναζητεί την ταυτότητα, την ισορροπία και την προσαρμογή της. Αποπροσανατολισμένη και επηρεασμένη από πολιτικούς, πολιτιστικούς, τεχνολογικούς, κοινωνικούς

και οικονομικούς παράγοντες, διέρχεται από ένα μεταβατικό στάδιο εξέλιξης. Βρίσκεται διχασμένη μεταξύ του χτες και του σήμερα. Το 1974 η κυπριακή οικογένεια υπέστη μια τρομερή αναταραχή και μια τραυματική εμπειρία. Ο τουρκικός στρατός εισβάλλοντας στο νησί, εκδίωξε με τη χρήση στρατιωτικής βίας από το έδαφος και τις περιουσίες τους 200,000 κατοίκους, δημιουργώντας 50,000 περίπου προσφυγικές οικογένειες και 1619 μέλη οικογενειών αγνοούμενους. Το συνεχιζόμενο αίσθημα ανασφάλειας από τη μη επίλυση του πολιτικού προβλήματος στην Κύπρο και η απότομη οικονομική ανάπτυξη οδήγησαν στην εκδήλωση καταναλωτικών συμπεριφορών και στην εμφάνιση νέων συνηθειών, νέων τρόπων διασκέδασης και ψυχαγωγίας των κυπριακών οικογενειών. Επίσης, η τεχνολογική πρόοδος και εξέλιξη δεν άφησε ανέπαφη την κυπριακή οικογένεια. Ακόμη, η επίσκεψη κάθε χρόνο 2,000,000 τουριστών στο νησί διαφορετικής κουλτούρας συνέβαλαν στη δημιουργία μιας πολιτιστικής αναστάτωσης, μιας διάβρωσης των θεσμών και μιας αποδυνάμωσης των υπάρχουσών κοινωνικών και οικογενειακών αξιών. Η απότομη ανάπτυξη των μεγάλων πόλεων, ενισχυμένη από τη σταδιακή μετακίνηση πολλών ατόμων από το αγροτικό στο αστικό περιβάλλον, προκάλεσε μια κατάσταση ανισορροπίας μέσα στη ζωή της κυπριακής οικογένειας (Parakyriacou, 1986).

Είναι η αλληλοεμπλοκή όλων αυτών των παραγόντων που οδήγησε στις αλλαγές των οικογενειακών σχέσεων και απειλούν τη συνοχή και την ισορροπία της οικογένειας, στοιχεία απαραίτητα για την εκπλήρωση του ρόλου της που είναι η διαμόρφωση ατόμων με προσωπικότητα.

2.4.1. ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

Η εξέλιξη της κυπριακής οικογένειας ούτε ανεπηρέαστη από τις επιδράσεις των πιέσεων, αλλά ούτε και στατική παραμένει. Η επιβίωσή της μέσα από την πρόσφατη τραγωδία του τόπου αποκαλύπτει ένα εσωτερικό δυναμισμό. Η κυπριακή οικογένεια βρίσκεται στη δίνη των προκλήσεων του σύγχρονου κόσμου, αλλά παράγοντες που λειτουργούν προς όφελός της, περιορίζουν τις αρνητικές επιπτώσεις. Τέτοιοι παράγοντες θα μπορούσαν να κατονομαστούν το μικρό μέγεθος της κυπριακής οικογένειας και οι στενοί δεσμοί μεταξύ των ανθρώπων, η ισχυρή παρουσία της θρησκευτικής παράδοσης, η κοινωνική αλληλεγγύη και η ευαισθησία της κυπριακής κοινωνίας γύρω από το θεσμό της οικογένειας (Κουκκέβη, 1975).

Μερικές ανάγκες και προβλήματα που αντιμετωπίζει η κυπριακή κοινωνία είναι:

- (1) Η συμμετοχή των γυναικών στη μισθωτή εργασία λόγω των οικονομικών αναγκών της ίδιας της οικογένειας, των αναγκών της κυπριακής οικονομίας και της αλλαγής της θέσης και του ρόλου της γυναίκας.
- (2) Η βία μέσα στην οικογένεια εμφανίζεται αυξημένη τα τελευταία χρόνια, με θύματα κυρίως γυναίκες και παιδιά. Η κατάσταση αυτή σήμερα δεν είναι ανεκτή και δεν συγκαλύπτεται.
- (3) Η Κύπρος διατηρεί ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά διαζευκτικότητας στον ευρωπαϊκό χώρο, όμως η αυξημένη τάση στα διαζύγια και στους χωρισμούς προβληματίζει την κυπριακή κοινωνία (Papakyriacou, 1986).

Στη συνέχεια ακολουθεί ένας πίνακας στον οποίο φαίνεται ο αριθμός διαζυγίων και το ποσοστό διαζευκτικότητας κατά τα έτη 1993 μέχρι 1997. Τα στοιχεία αυτά δόθηκαν από το Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών, το οποίο υπάγεται στο Υπουργείο Οικονομικών στη Λευκωσία.

Πίνακας Α

Έτος	Αριθμός Διαζυγίων	Ποσοστό Διαζευκτικότητας
1993	504	0,81
1994	555	0,88
1995	757	1,19
1996	725	1,12
1997	851	1,3

Πηγή: Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών

Από τον πίνακα Α φαίνεται ότι υπάρχει αυξημένη τάση στα διαζύγια. Πιο αναλυτικά, το 1993 ο αριθμός διαζυγίων στην Κύπρο ήταν 504 και το 1994 αυξήθηκε σε 555. Τον επόμενο χρόνο, δηλαδή το 1995, παρατηρήθηκε μια μεγάλη αύξηση στον αριθμό των διαζυγίων και συγκεκριμένα υπήρξαν 202 διαζύγια περισσότερα, δηλαδή σύνολο 757. Το 1996 υπήρξε μια μικρή πτώση στα 725 διαζύγια και το 1997 παρατηρήθηκε μια μεγάλη αύξηση του αριθμού των διαζυγίων στα 851.

Όσον αφορά το ποσοστό διαζευκτικότητας, αυτό είναι σε κάθε χίλιους κατοίκους του γενικού πληθυσμού. Πιο αναλυτικά, το 1993 το ποσοστό διαζευκτικότητας ήταν 0,81% και το 1994 αυξήθηκε σε 0,88%. Το επόμενο έτος, δηλαδή το 1995, παρατηρήθηκε μια αύξηση στο ποσοστό διαζευκτικότητας το οποίο ήταν 1,19% και το 1996 μειώθηκε σε 1,12%. Τέλος, το 1997 το ποσοστό διαζευκτικότητας ήταν 1,3%.

(4)Υπάρχει παραβατικότητα υπό οποιαδήποτε μορφή. Τα επίπεδα παραβατικής συμπεριφοράς είναι χαμηλά στην κυπριακή κοινωνία. Παρατηρούνται, επίσης, αυξητικές τάσεις παραβατικότητας στα νεαρά ενήλικα άτομα, καθώς και μια τάση αύξησης της αναλογίας του σοβαρού αδικήματος (Parakyriacou,1986).

(5)Υπάρχουν σε μικρό ποσοστό οικογένειες που δυσκολεύονται να ανταποκριθούν στις υλικές και σε άλλες ανάγκες των μελών τους (Parakyriacou,1986).

Ο πίνακας Β που ακολουθεί, δείχνει τα ποσοστά των φτωχών οικογενειών στην κάθε επαρχία. Τα στοιχεία αυτά δόθηκαν από το Τμήμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, το οποίο υπάγεται στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων στη Λευκωσία και είναι για το έτος 1991.

Πίνακας Β

Ποσοστά φτωχών νοικοκυριών κατά επαρχία, 1991

Επαρχία	% Σύνολο
Αστικές Περιοχές	
Λευκωσία	2,77
Λεμεσός	2,55
Λάρνακα	4,49
Πάφος	2,61
Αγροτικές Περιοχές	
Λευκωσία	6,91
Λεμεσός	6,84

Λάρνακα	6,40
Πάφος	15,00
Αμμόχωστος	4,38

Πηγή: Τμήμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας

Από τον πίνακα Β, όσον αφορά τις αγροτικές περιοχές φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό φτώχειας εμφανίζεται στις αγροτικές περιοχές της Πάφου (15%) και ακολουθούν οι αγροτικές περιοχές της Λευκωσίας με ποσοστό 6.91%, της Λεμεσού με ποσοστό 6.84% και της Λάρνακας με ποσοστό 6,40%. Το μικρότερο ποσοστό φτώχειας εμφανίζεται στις αγροτικές περιοχές της Αμμοχώστου και είναι 4,38%.

Επίσης, από τον πίνακα Β φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό φτώχειας 4,49% εμφανίζεται στην πόλη της Λάρνακας και ακολουθεί η Λευκωσία με ποσοστό 2.77%, η Πάφος με ποσοστό 2,61% και τέλος η Λεμεσός με ποσοστό 2,55%.

Η κυπριακή οικογένεια αγωνίζεται να διαμορφώσει τη νέα της ταυτότητα σε μια εποχή που τη χαρακτηρίζουν η έκρηξη τεχνολογικών και άλλων γνώσεων, ο κοινωνικός και οικονομικός ανταγωνισμός, η μαζική ενημέρωση και η αμφισβήτηση παραδοσιακών αρχών και αξιών (Χουρδάκη, 1992). Το κράτος έχει συναίσθηση των ευθυνών του απέναντι στην κυπριακή οικογένεια. Όλα τα κοινωνικά και οικονομικά μέτρα που λαμβάνονται έχουν άμεσο και έμμεσο στόχο τη στήριξη της οικογένειας.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, θα γίνει ανάλυση της εξελικτικής πορείας του ρόλου της γυναίκας στο σύγχρονο κυπριακό -αστικό και αγροτικό- νοικοκυριό, καθώς και του τριπλού ρόλου της, δηλαδή της μητέρας, της νοικοκυράς και της εργαζόμενης.

3. ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ

ΚΥΠΡΙΑΚΟ – ΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟ – ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ

3.1. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σήμερα γίνονται όλο και μεγαλύτερες κατακτήσεις της κύριας γυναίκας για ισότητα κοινωνική, εκπαιδευτική, επαγγελματική και ισότητα ως προς τη συμπεριφορά. Συντελούνται αλλαγές στην κοινωνική θέση και στον κοινωνικό ρόλο των κυπρίων γυναικών. Η θέση της κύριας γυναίκας στην οικογένεια και στην κοινωνία είναι αλληλένδετες. Οι αλλαγές στο ένα πεδίο δημιουργούν αλλαγές και στο άλλο. Η θέση των κυπρίων γυναικών στην οικογένεια και στην ευρύτερη κοινωνία έχει αλλάξει και αλλάζει χάρη στις επαγγελματικές και τεχνολογικές ολοένα επεκτεινόμενη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ - ΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟ - ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ

ψήφου και το δικαίωμα να εκλέγονται οι γυναίκες σε εθνικά αξιώματα, έχουν μεγάλη σημασία για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία. Το δικαίωμα ψήφου, ενώ αποτελεί μέσο επηρεασμού της κατανομής των πολιτικών εξουσιών σε μια δημοκρατία, εντούτοις το ποσοστό των κυπρίων γυναικών που συμμετέχουν στην πολιτική εξουσία του τόπου είναι πολύ μικρό (Δασκινάκη, 1995).

Και άλλο που έχει επίδραση στη θέση των γυναικών είναι η μόρφωση. Λόγω των ίσων κυπρίων εκπαίδευσης που υπάρχουν σήμερα ανάμεσα στα δύο φύλα, το ποσοστό των κοριτσιών που φτάνει στην ανώτατη εκπαίδευση και αποκτά πτυχία, ολοένα και αυξάνει. Ανεξάρτητα από την κοινωνική θέση και το εισόδημα του συζύγου τους, όσες περισσότερες

3. ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ – ΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟ – ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ

3.1. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σήμερα γίνονται όλο και μεγαλύτερες κατακτήσεις της κύπριας γυναίκας για ισότητα κοινωνική, εκπαιδευτική, επαγγελματική και ισότητα ως προς τη συμπεριφορά. Συντελούνται αλλαγές στην κοινωνική θέση και στον κοινωνικό ρόλο των κυπρίων γυναικών. Η θέση της κύπριας γυναίκας στην οικογένεια και στην κοινωνία είναι αλληλένδετες. Οι αλλαγές στο ένα πεδίο δημιουργούν αλλαγές και στο άλλο. Η θέση των κυπρίων γυναικών στην οικογένεια και στην ευρύτερη κοινωνία έχει αλλάξει και αλλάζει χάρη στις επιστημονικές και τεχνολογικές κατακτήσεις, στην ολοένα επεκτεινόμενη εκβιομηχάνιση και στις συνακόλουθες αλλαγές στην οικονομική και κοινωνική δομή και στη διάδοση νέων ιδεολογιών. Επίσης, η ισότητα της γυναικείας ψήφου και το δικαίωμα να εκλέγονται οι γυναίκες σε εθνικά αξιώματα, έχουν μεγάλη σημασία για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία. Το δικαίωμα ψήφου, ενώ αποτελεί μέσο επηρεασμού της κατανομής των πολιτικών εξουσιών σε μια δημοκρατία, εντούτοις το ποσοστό των κυπρίων γυναικών που συμμετέχουν στην πολιτική εξουσία του τόπου είναι πολύ μικρό (Δαμανάκη, 1995).

Κάτι άλλο που έχει επίδραση στη θέση των γυναικών είναι η μόρφωση. Λόγω των ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης που υπάρχουν σήμερα ανάμεσα στα δύο φύλα, το ποσοστό των κοριτσιών που φτάνει στην ανώτατη εκπαίδευση και αποκτά πτυχείο, ολοένα και αυξάνει. Ανεξάρτητα από την κοινωνική θέση και το εισόδημα του συζύγου τους, όσες περισσότερες

σπουδές έχουν κάνει οι γυναίκες, τόσο μεγαλύτερο είναι και το ενδιαφέρον τους να συνεχίσουν τη σταδιοδρομία και μετά το γάμο τους (Μουσούρου, 1993).

Ύστερα από μια δύσκολη πορεία μέσα στην ανδροκρατούμενη κοινωνία, η γυναίκα κατάφερε να ξεχωρίσει και στο χώρο της επιστήμης. Η παράδοση για αιώνες ήθελε την κύπρια γυναίκα κλεισμένη στο σπίτι και μακριά από κάθε μόρφωση. Αυτός είναι και ο λόγος που είναι λίγες σήμερα οι κύπριες γυναίκες επιστήμονες. Η κύπρια γυναίκα είχε πάντα τις ικανότητες, αλλά δεν είχε τις δυνατότητες να τις αξιοποιήσει. Ο 20ος αιώνας απελευθέρωσε την κύπρια γυναίκα από τα ταμπού και τις παραδόσεις, που την κρατούσαν δέσμια στις διαταγές του άντρα της(Παπαδοπούλου,1975).

Παλαιότερα, υπήρχε μια προκατάληψη από τους άνδρες για τις γυναίκες που βρίσκονται σε υψηλές θέσεις, δηλαδή είτε κατέχουν κάποιο πολιτικό αξίωμα, είτε έχουν διευθυντικές θέσεις. Δεν τους είχαν εμπιστοσύνη, δεν πίστευαν ότι οι γυναίκες μπορούσαν να πετύχουν σε τέτοιες θέσεις(Dolors, Ramon, Monk, 1996). Η προκατάληψη αυτή, υπάρχει ακόμη και σήμερα, μπορεί σε μικρότερο βαθμό, όμως εξακολουθεί να υπάρχει και ιδιαίτερα στην Κύπρο που θεωρείται ως καθαρά ανδροκρατούμενη κοινωνία.

Επίσης, εκτός από το γεγονός ό,τι υπάρχει προκατάληψη εκ μέρους των ανδρών για τις γυναίκες που βρίσκονται σε υψηλές θέσεις, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, δε βλέπουν με "καλό μάτι" το να δουλεύουν για μια γυναίκα όταν αυτή είναι η διευθύντρια. Πρέπει να αναφερθεί ακόμη, ό,τι αν υπάρχει μια γυναίκα και ένας άνδρας και πρόκειται να δοθεί μια προαγωγή μόνο στον ένα, θα δοθεί στον άνδρα (Maddock,1999).

Στην Κύπρο οι γυναίκες σήμερα αποκτούν όλο και περισσότερη μόρφωση και δύναμη. Στην παραγωγή, σε δυναμικά επαγγέλματα και κυρίως σε επαγγέλματα υπηρεσιών, η παρουσία τους αυξάνεται. Ακόμη και στον επιχειρηματικό χώρο κάνουν δυναμικά την εμφάνισή τους (Τάκαρη, 1978). Όμως, στα υψηλότερα κλιμάκια της εξουσίας, της διοίκησης, της πολιτικής, των επιχειρήσεων, η γυναικεία παρουσία σπανίζει. Λίγες είναι οι κύπριες γυναίκες καριέρας και πολλά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Προβλήματα που αφορούν στην κοινωνική προκατάληψη, αλλά και στο ό,τι οι κύπριες γυναίκες που υπερβαίνουν τα προβλήματα ή υφίστανται τις συνέπειες που συνεπάγεται η επιλογή της καριέρας, είναι λίγες (Μουσούρου, 1984). Οι ευκαιρίες και οι δυνατότητες γυναικείας απασχόλησης αυξήθηκαν, καθώς και τα κίνητρα για γυναικεία απασχόληση.

Τελευταία παρατηρείται κάποια πρόοδος. Το κοινωνικό περιβάλλον, στο μεγαλύτερο ποσοστό του, δέχεται σήμερα την εργαζόμενη γυναίκα και συζητά μαζί της τα προβλήματά της. Η κύπρια γυναίκα έχει σήμερα το δικαίωμα να ψηφίζει, να σπουδάζει, να εργάζεται και να έχει πλήρη ισότητα με τον άνδρα. Χρόνο με το χρόνο, όλο και πιο πολλά κορίτσια εισάγονται στις πανεπιστημιακές σχολές (Μίτσελ, 1981). Η θέση της κύπριας γυναίκας μελλοντικά θα καλυτερεύσει. Η μόρφωση και η ειδίκευση θα φέρουν την κοινωνική της καθιέρωση. Σιγά-σιγά, η κυπριακή κοινωνία αρχίζει να αναγνωρίζει το δικαίωμα και την επιθυμία της κύπριας γυναίκας να εργαστεί έξω από το σπίτι.

Χρειάζεται να γίνουν πολλά ακόμη για να πετύχει η κύπρια γυναίκα στη βελτίωση της θέσης της. Αυτό δεν εξαρτάται μόνο από τη γυναίκα.

Απαραίτητη είναι και η βοήθεια από το κοινωνικό σύνολο (Τσουκαλάς, 1986). Τη μεγαλύτερη βοήθεια τη χρειάζεται η κύπρια αγρότισσα, η πιο σκληρά εργαζόμενη, για την οποία απαιτούνται προγράμματα επιμόρφωσης, ώστε να μάθει πώς να κάνει καλύτερα τις δουλειές αυτές και να υπάρχει όφελος, τόσο για την ίδια, όσο και για το κοινωνικό σύνολο. Γενικά, οι κύπριες αγρότισσες πρέπει να μορφωθούν και να αποκτήσουν την ειδίκευση που λείπει από τις περισσότερες από αυτές (Ψαρρού, 1986).

Χρήσιμη είναι η συμβολή των κυπρίων γυναικών της υπαίθρου, τόσο στις οικιακές εργασίες, όσο και στις αγροτικές. Σε πολλές περιπτώσεις έχοντας εμπόδιο την έλλειψη στοιχειωδών μέσων και κάτω από δύσκολες συνθήκες, η κύπρια αγρότισσα φροντίζει το νοικοκυριό της, έχει την ευθύνη για την ανατροφή των παιδιών της και επίσης, βοηθά και τον άνδρα της στις αγροτικές εργασίες. Οι κύπριες αγρότισσες ασχολούνται με τη σπορά, το πότισμα, τη συγκομιδή, αλλά και με την εκτροφή των ζώων και την παρασκευή γαλακτοκομικών προϊόντων (Whatmore, 1991).

Σήμερα, σε ορισμένες περιοχές της υπαίθρου παρατηρείται ανάπτυξη του αγροτουρισμού, μέσω του οποίου επιδιώκονται οι πιο κάτω στόχοι:

1. "Συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο,
2. Δημιουργία συμπληρωματικής απασχόλησης για τον αγροτικό πληθυσμό και αύξηση του εισοδήματός του,
3. Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος,
4. Διαφύλαξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς,
5. Ανάπτυξη μειονεκτικών περιοχών και
6. Προώθηση των γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων, οικοτεχνικών και βιοτεχνικών προϊόντων " (Αποστολόπουλος, 1995).

Στην Κύπρο, τον πρωτογενή τομέα αποτελούν άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και χαμηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου από το απασχολούμενο στους άλλους τομείς της οικονομίας, γυναικείο εργατικό δυναμικό. Παρατηρείται υπανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και αυτοί που απασχολούνται σε αυτόν, ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία. Τα άτομα αυτά έχουν τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν πιο πάνω, δηλαδή είναι άτομα μεγάλης ηλικίας και χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι διότι οι σημερινοί νέοι φεύγουν από τα χωριά και πηγαίνουν στις πόλεις, είτε γιατί θέλουν να αποκτήσουν ένα ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης και αργότερα να εργαστούν σε τομείς που τους ενδιαφέρουν, εκτός της γεωργίας, είτε γιατί απλά θέλουν να φύγουν από το χωριό και να πάνε στην πόλη για να εργαστούν, δηλαδή γίνεται φυγή από τη γεωργία και το χωριό, προς τα αστικά κέντρα του εσωτερικού ή του εξωτερικού.

Όσον αφορά το δευτερογενή τομέα, παρατηρείται ανάπτυξη του, γεγονός που οφείλεται στο πλήθος των μικρών βιοτεχνικών οικογενειακών επιχειρήσεων που υπάρχουν. Ανάπτυξη παρατηρείται και στον τριτογενή τομέα, στου οποίου το εκπαιδευτικό επίπεδο των εργαζομένων είναι ανώτερο από αυτό των εργαζομένων στους άλλους δύο τομείς. Είτε πρόκειται για οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση, είτε οποιασδήποτε μορφής οικογενειακή επιχείρηση, η κύπρια γυναίκα βοηθά τον άνδρα της, αλλά δυστυχώς ακόμα και σήμερα συγκαταλέγεται στα συμβοηθούντα μη αμειβόμενα μέλη.

Επίσης, όσον αφορά θέματα αποφάσεων, ο ρόλος της είναι μόνο συμβουλευτικός. Πολλές φορές η κύπρια γυναίκα προκειμένου να συμβάλει στην αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος, ασχολείται και με δεύτερη

επιχείρηση, την ανάπτυξη για παιδιά και εγγόνια. Η κύπρια γυναίκα

εργασία, παράλληλα με τη συμμετοχή και βοήθεια της στην απασχόληση του άνδρα της (Parakyriacou, 1986).

Όσον αφορά τη γυναικεία απασχόληση, υπάρχουν μερικοί παράγοντες που επιδρούν σε αυτήν και οι οποίοι είναι:

- (α) Η εργασία των γυναικών μπορεί να επηρεαστεί από την ηλικία του γάμου και από τα στάδια του κύκλου ζωής.
- (β) Η ύπαρξη παιδιών και η ηλικία του μικρότερου παιδιού στην οικογένεια, είναι σημαντικοί προσδιοριστικοί παράγοντες για το αν η κύπρια γυναίκα εργάζεται ή όχι. Επίσης η ηλικία της γυναίκας ασκεί επίδραση.
- (γ) Οι κύπριες γυναίκες που είναι μητέρες μικρών παιδιών, εργάζονται συνήθως λιγότερες ώρες από τις υπόλοιπες γυναίκες.
- (δ) Το αν η κύπρια γυναίκα ενδιαφέρεται ή όχι να εργαστεί, εξαρτάται από την ανάγκη της για εισόδημα και από το μισθό.
- (ε) Γυναίκες με μεγαλύτερη μόρφωση, τείνουν να συμμετέχουν συχνότερα στο εργατικό δυναμικό, γιατί έχουν αυξημένες δυνατότητες για υψηλότερο εισόδημα.
- (στ) Οι στάσεις των ανδρών για την απασχόληση των συζύγων τους, επιδρούν σημαντικά στη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό (Λεοντίδου, 1992).

Κάτι άλλο που χαρακτηρίζει τις κύπριες γυναίκες, είναι ό,τι έχουν μεγαλύτερη ή μικρότερη ευκαιρία να εργαστούν, ανάλογα με το μέγεθος της οικογένειας τους. Με άλλα λόγια επειδή εργάζονται περιορίζουν το μέγεθος της οικογένειας τους. Το συμπέρασμα που βγαίνει είναι ό,τι ο επαγγελματικός χώρος έχει πολλές δυσκολίες για τη γυναίκα. Οι οικογενειακές της υποχρεώσεις, την εμποδίζουν για ανάπτυξη και εξέλιξη. Η κύπρια γυναίκα

αναγκάζεται να εργάζεται για να μπορεί να αντιμετωπίσει τις ανάγκες διαβίωσής της ή για να συνεισφέρει στην οικογένειά της. Επίσης, εργάζεται για την κατοχύρωση της αξιοπρέπειάς της, που εξασφαλίζεται με την κοινωνική και οικονομική ανεξαρτησία. Πολλές είναι οι κύπριες γυναίκες που με την επαγγελματική απασχόλησή τους, ικανοποιούν φιλοδοξίες τους. Ο κύριος όμως λόγος που εργάζονται οι περισσότερες κύπριες γυναίκες είναι επειδή χρειάζονται χρήματα (Δαμανάκη, 1995).

Παλαιότερα, η κύπρια γυναίκα στον κοινωνικό τομέα δεν είχε ανεξάρτητη προσωπικότητα. Η κοινωνική της άνοδος ή πτώση, ήταν άμεσα εξαρτημένη από το σύζυγο ή τον πατέρα. Στην εποχή μας έχουν αλλάξει πολλά (Παυλάκου, 1991).

Στον τομέα της εργασίας, τα ποσοστά της γυναικείας συμμετοχής στην επαγγελματική ζωή αυξάνουν. Σήμερα, τα κορίτσια έχουν την ίδια εκπαίδευση με τα αγόρια. Η κύπρια γυναίκα του καιρού μας, με τη μεγαλύτερη ανεξαρτησία της στην κοινωνία, στην πολιτική και στην οικονομία, έχει συνειδητοποιήσει ότι δεν είναι μόνο ο γάμος που θα την καταξιώσει κοινωνικά. Συναγωνίζεται τον άνδρα σε όλους τους τομείς. Η μεταβαλλόμενη θέση της γυναίκας στην κοινωνία και στην οικογένεια, έφερε αλλαγή και στον ρόλο της ως μητέρα. Η κύπρια μητέρα σήμερα, ελέγχει -όπως και ο πατέρας- τα παιδιά της, και οι αποφάσεις στην οικογένεια λαμβάνονται στις περισσότερες περιπτώσεις και από τους δύο γονείς. Θέλει να βρει την ισορροπία ανάμεσα στη σταδιοδρομία και στη μητρότητα. Αυτός ο διπλός ρόλος της, της αυξάνει τις ευθύνες και της απορροφά σχεδόν όλο το χρόνο της.

Οι κύπριες εργαζόμενες έχουν δραστήρια συμβολή στην οικονομική ζωή του τόπου και ζητούν να αντιμετωπιστεί σοβαρά και αποτελεσματικά από την κρατική πλευρά, η προστασία της μητρότητας και του παιδιού. Οι σχέσεις μεταξύ εργασίας και κυπρίας γυναίκας γίνονται όλο και πιο στενές. Η ίδια η γυναίκα βλέπει πως με την εργασία της κατάφερε να βελτιώσει τη θέση της στην κοινωνία. Μέχρι τώρα η κύπρια γυναίκα θεωρείτο ως βοηθητικό προσωπικό στην εργασία του άνδρα της, όμως τώρα συναντάται στις βιοτεχνίες, στις διάφορες βιομηχανίες, στις επιχειρήσεις, ως δακτυλογράφους, νοσοκόμες, δασκάλες, καθηγήτριες, δικηγόρους, οδοντογιατρούς και σχεδόν σε όλα τα επαγγέλματα. Αυτό που έχει διαπιστώσει η γυναίκα της Κύπρου στις μέρες μας, είναι ό,τι όσο περισσότερα προσόντα για εργασία αποκτά και εκδηλώνει μέσα σε αυτή τις ικανότητές της, τόσο οι προκαταλήψεις για την κατωτερότητα της παραμερίζονται και οι ανισότητές της με τον άνδρα υποχωρούν. Οι εργαζόμενες γυναίκες στην Κύπρο, παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν για εξεύρεση εργασίας, πληθαίνουν μέρα με τη μέρα. Ο κύριος λόγος είναι ο οικονομικός (Papakyriacou, 1986).

Υπάρχουν όμως και άλλες αιτίες που οδηγούν την κύπρια γυναίκα στην εργασία. Είναι η επιθυμία της να κατοχυρώσει την αξιοπρέπεια της προσωπικότητάς της, μέσω της οικονομικής ανεξαρτησίας της. Επίσης, η εργασία δημιουργεί σε ορισμένες γυναίκες το αίσθημα της αυτοπεποίθησης και της σιγουριάς. Το γενικό πρόβλημα της γυναίκας στην Κύπρο, της νοικοκυράς, της αγρότισσας, της εργαζόμενης, είναι δεμένο με τις συνθήκες του τόπου.

3.2. Ο ΤΡΙΠΛΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

Οι γυναίκες απέκτησαν ισότητα με τους άνδρες και έχουν πάψει να πιστεύουν ό,τι ο ρόλος τους είναι αποκλειστικά και μόνο η φροντίδα του νοικοκυριού τους και των παιδιών τους. Οι κύπριες γυναίκες σήμερα, περισσότερο αυτές που κατοικούν στις πόλεις και λιγότερο αυτές που κατοικούν στα χωριά, εργάζονται και κερδίζουν χρήματα. Με αυτό τον τρόπο, συνεισφέρουν και αυτές στο νοικοκυριό, αυξάνοντας το οικογενειακό εισόδημα και επίσης, αυτό τους προσφέρει ένα αίσθημα ανεξαρτησίας και ελευθερίας (Βουτυράς, 1981).

Κάτι άλλο που χαρακτηρίζει τις κύπριες γυναίκες είναι ό,τι αυτές βοηθούν στο σπίτι και ταυτοχρόνως εργάζονται, ενώ οι άνδρες εργάζονται μόνο και δε βοηθούν στο σπίτι, παρά μόνο ελάχιστα (Ritsatakis, 1986).

Η επαγγελματική απασχόληση της κυπρίας είναι γεγονός. Στην πόλη, η γυναίκα εργάζεται στα διάφορα γραφεία, στα εργαστήρια και ταυτοχρόνως προσπαθεί να προλάβει δουλειά, σπίτι, παιδιά. Η χειραφέτηση της κυπρίας καθυστέρησε. Άρχισε όμως να αποκτά έδαφος, μέρα με τη μέρα, σε όλους τους τομείς. Ο κύριος λόγος που την οδήγησε στην εργασία, ήταν η ανάγκη να βοηθήσει στα έξοδα της οικογένειάς της, να προσφέρει και αυτή στο κοινωνικό σύνολο. Όμως, αντιμετωπίζει τις διακρίσεις που προέρχονται από την οικονομική και κοινωνική κατάσταση του τόπου (Συμεωνίδης, 1990). Είναι αυτές οι διάφορες παραδοσιακές προκαταλήψεις που εμποδίζουν την κύπρια γυναίκα να συμμετέχει ισότιμα με τον άνδρα στην πολιτική και πολιτιστική ζωή του τόπου.

Η κύπρια γυναίκα με τις πρόσθετες ευθύνες του παιδιού, αγωνίζεται και φέρνει σε πέρας και του τρεις ρόλους, δηλαδή της μητέρας, της νοικοκυράς και της εργαζόμενης. Ως τώρα η απασχόληση των περισσότερων γυναικών της Κύπρου ήταν το νοικοκυριό. Με την πάροδο του χρόνου η κυπριακή κοινωνία άλλαξε και έπαψε να θέλει τη γυναίκα μόνο μέσα στο σπίτι, αλλά και έξω από αυτό, δηλαδή να εργάζεται (Δουμάνη,1989). Όπως έχει αναφερθεί και πιο πάνω, η κύπρια γυναίκα σήμερα έχει αποκτήσει πλήρη κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα. Έχει όλες τις προϋποθέσεις να μπει σαν ισότιμο μέλος στην κοινωνία και να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες ζωής, αναπτύσσοντας τον δικό της ρόλο. Επίσης, μπορεί να λάβει και αυτή μέρος στην αλλαγή της κοινωνίας (Parakyriacou,1986).

Στην κυπριακή οικογένεια οι ρόλοι των συζύγων και των παιδιών είναι γνωστοί. Οι δυσκολίες που παρουσιάζονται στην αντιμετώπιση ορισμένων καταστάσεων, αναγκάζουν τα άτομα να προεκτείνουν τις δραστηριότητές τους. Αυτό σημαίνει ό,τι ένας ρόλος που έχει ένα άτομο μέσα στην οικογένεια, δεν είναι περιορισμένος, ούτε προκαθορισμένος ως προς το φύλο του. Με την έξοδο της κυπρίας γυναίκας από το σπίτι και την είσοδό της στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή του τόπου, άρχισε να διαφοροποιείται ο παραδοσιακός της ρόλος, της συζύγου και μητέρας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να επέλθουν ορισμένες αλλαγές στο ρόλο του συζύγου πατέρα, αλλά και στα άλλα μέλη της οικογένειας (Μουσούρου,1983). Η κύπρια γυναίκα μετά από πολλές προσπάθειες κατάφερε να ασκεί οποιοδήποτε επάγγελμα θελήσει. Απέκτησε οικονομική ανεξαρτησία, ενίσχυσε τα οικονομικά της οικογένειάς της, βελτίωσε τη μόρφωσή της και αξιοποίησε τις ικανότητες της. Με αυτό τον τρόπο, συνέβαλε και αυτή στον πολιτισμό (Dwyer,1988).

Η κύπρια γυναίκα αντιμετωπίζει σήμερα πολλά προβλήματα, λόγω του ό,τι είναι και σύζυγος και νοικοκυρά και μητέρα. Οι περισσότερες κύπριες γυναίκες σήμερα, εργάζονται, είτε κατοικούν στις πόλεις, είτε στα χωριά. Επιστρέφοντας στο σπίτι την περιμένουν οι εργασίες του νοικοκυριού, το μαγείρεμα και η φροντίδα των παιδιών (Τρότσκυ, 1982). Αισιόδοξο είναι το γεγονός ό,τι όλο και περισσότεροι άνδρες σήμερα βοηθούν τις γυναίκες τους στο σπίτι, αλλά και στη φροντίδα των παιδιών. Πολλές εργαζόμενες μητέρες αφήνουν τα μικρά παιδιά τους στη φροντίδα της μητέρας τους, δηλαδή τα παιδιά τα φροντίζει η γιαγιά (Κακλαμανάκη, 1979).

Εκτός από τις εργαζόμενες που είναι και παντρεμένες, είναι και οι ανύπανδρες που εργάζονται και σταματούν την εργασία τους όταν παντρευτούν ή όταν αποκτήσουν το πρώτο τους παιδί (Τρότσκυ, 1982).

Η κύπρια γυναίκα και των πόλεων και των χωριών, είναι και εργάτρια και υπάλληλος και επιστήμονας. Ασχολείται με όλες σχεδόν τις εργασίες, είτε χειρωνακτικές, είτε πνευματικές. Πρώτα ήταν κλεισμένη στο σπίτι σαν νοικοκυρά. Σήμερα που είναι ελεύθερη να διαλέγει σε ποια εργασία θα απασχοληθεί, εργάζεται στους πιο δύσκολους τομείς. Μπήκε μέσα στο εργαστάσιο ως ανειδίκευτη εργάτρια και σύντομα έγινε προϊστάμενη. Για πολλές εργασίες που χρειάζονται λεπτό χειρισμό, επιδεξιότητα και υπομονή, προτιμούν τη γυναίκα, γιατί τη βρίσκουν καταλληλότερη. Στους κλάδους της επιστήμης και της τέχνης, η κύπρια γυναίκα τα κατάφερε θαυμάσια. Παρά το γεγονός ό,τι εργάζεται και αποδίδει στην εργασία της όπως και ο άνδρας, συμβάλλει με την εργασία της στην οικονομική ζωή του τόπου και στην ευημερία και πρόοδο της πατρίδας της, δεν απαλλάχθηκε από τις οικιακές εργασίες, όπως ο άνδρας. Η σημερινή κύπρια γυναίκα είναι υποχρεωμένη να

παίζει υπεύθυνα ένα τριπλό ρόλο, ως εργαζόμενη, ως νοικοκυρά και ως μητέρα. □να πρόβλημα για τις εργαζόμενες, παντρεμένες γυναίκες της Κύπρου, είναι ό,τι επιστρέφοντας από την εργασία τους πρέπει να ασχοληθούν με το νοικοκυριό. Πρέπει να ετοιμάσουν φαγητό, να καθαρίσουν το σπίτι, και αυτό γίνεται δυσκολότερο όταν έχει και παιδιά, τα οποία χρειάζονται και αυτά με τη σειρά τους φροντίδα. Η κύπρια γυναίκα στις μέρες μας, εκτός από εργαζόμενη, είναι ταυτόχρονα και μητέρα. Μερικές εργαζόμενες γυναίκες προσπαθούν να λύσουν το πρόβλημα του νοικοκυριού και των παιδιών, παίρνοντας στο σπίτι μια υπηρέτρια, λύση η οποία δημιουργεί για την εργαζόμενη γυναίκα οικονομικά προβλήματα. Για τις γυναίκες που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να έχουν υπηρέτρια, σωτήρια είναι η παρουσία στο σπίτι της γιαγιάς, η οποία μπορεί να προσέχει τα παιδιά της εργαζόμενης κόρης ή της νύφης της.

Η κύπρια γυναίκα και των πόλεων και των χωριών ήταν, είναι και θα είναι πρώτα απ'όλα και πάνω απ'όλα μητέρα. Γι'αυτήν το παιδί της έχει την προτεραιότητα. Στις μέρες μας, είναι περισσότερο από ποτέ παρούσα στη ζωή των παιδιών της. Είτε εργάζεται, είτε δεν εργάζεται, τον περισσότερο χρόνο της τον αφιερώνει για την οικογένειά της. Ζει ενονότερα το συναίσθημα της ευθύνης για τα παιδιά. Αυτή είναι που προσφέρει αυτά που χρειάζεται η οικογένεια. Αυτή τα έφερε στον κόσμο, αυτή τα φροντίζει καθημερινά, προσπαθεί να τα μεγαλώσει με ήθος, να τα κάνει σωστούς ανθρώπους, αγωνιά για το μέλλον τους και πάντοτε βρίσκεται σε εγρήγορση για οτιδήποτε χρειαστούν (Μουσούρου,1976).

Συμπερασματικά, μέσα από το κεφάλαιο αυτό, φάνηκε πως οι σύγχρονες κύπριες γυναίκες, τόσο των πόλεων, όσο και των χωριών, ζητούν πάνω απ' όλα την ισότητά τους με τους άνδρες, σε όλους τους τομείς και επίσης, ζητούν να είναι ανεξάρτητες και να βελτιώσουν τη θέση τους μέσα στην κοινωνία. Αυτό άρχισε να επιτυγχάνεται, αφού η κύπρια γυναίκα σήμερα συμμετέχει σε όλα τα επαγγέλματα, έχει δικαίωμα ψήφου και τόσο η κοινωνία, όσο και ο άνδρας της, αναγνώρισαν τις προσπάθειες και το δικαίωμά της για μια καλύτερη θέση μέσα στην κοινωνία και τη βοηθούν. Οι κύπριες γυναίκες στις μέρες μας, οργανώνονται γύρω από τα προβλήματα που τις αφορούν και που χαρακτηρίζουν την κοινωνική τους θέση. Αποτελούν μια μεγάλη δύναμη και προσπαθούν να συμβάλουν στη βελτίωση του τόπου τους, μέσω της βελτίωσης της θέσης τους. Επίσης, η κύπρια γυναίκα σήμερα είναι και νοικοκυρά και σύζυγος και εργαζόμενη. Πάνω απ' όλα όμως είναι μητέρα.

Γενικά, η γυναίκα της Κύπρου είναι νοικοκυρά, σύζυγος, εργαζόμενη, αλλά και μητέρα. Έχει να διαδραματίσει πολλούς ρόλους και μάλιστα προσπαθεί σε όλους να έχει επιτυχία. Επιπρόσθετα προσπαθεί να βελτιώσει τη θέση της στην κοινωνία. Σε αυτό τη βοηθά η σημερινή κοινωνία. Κάνοντας σύγκριση του ρόλου της κύπριας γυναίκας και των πόλεων και των χωριών, του παρελθόντος με το παρόν, έγινε σημαντική πρόοδος και αναμένεται να γίνει σημαντικότερη.

Για να γίνει πιο κατανοητή η συμβολή της γυναίκας στην κυπριακή κοινωνία και οικονομία, έγινε επιτόπια έρευνα μέσω ερωτηματολογίων, τόσο σε αστικές, όσο και σε αγροτικές περιοχές της Κύπρου.

Τα δύο επόμενα κεφάλαια αναφέρονται στην επιτόπια έρευνα που έγινε και στα εμπειρικά αποτελέσματα που προέκυψαν.

4. ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1. ΓΕΝΙΚΑ

Στα κεφάλαια που προηγούνται έγινε μια αναφορά στον ρόλο της οικογένειας, στους διάφορους τύπους οικογενειών που υπάρχουν και στις λειτουργίες της. Επίσης, επιχειρήθηκε να αναλυθεί ο κοινωνικοοικονομικός ρόλος της γυναίκας στο σύγχρονο κυπριακό -αστικό και αγροτικό- νοικοκυριό. Στη συνέχεια θα γίνει εμπειρική διερεύνηση του θέματος και αυτό μέσω της παράδοσης των αποτελεσμάτων της έρευνας που πραγματοποιήθηκε.

4.2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα αναφέρεται στον ρόλο της γυναίκας στο σύγχρονο κυπριακό -αστικό και αγροτικό- νοικοκυριό. Βασικό στόχο της έρευνας αποτελεί η διερεύνηση του ρόλου της γυναίκας στην κυπριακή κοινωνία και οικονομία.

Για την εμπειρική διερεύνηση επιλέχθηκε η μέθοδος του κατευθυνόμενου ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 47 ερωτήσεις, εκ των οποίων μόνο οι 7 είναι "ανοικτές", οι υπόλοιπες είναι "κλειστές" με προκαθορισμένες απαντήσεις, από τις οποίες η ερωτώμενη είναι υποχρεωμένη να επιλέγει μόνο μία (βλέπε ερωτηματολόγιο παραρτήματος). Κατά τη δημιουργία του ερωτηματολογίου έγινε κατάταξη των ερωτήσεων σε τέσσερις κατηγορίες, όπου η κάθε μια περιλάμβανε το δημογραφικά, το οικονομικά, το κοινωνικά και το τοπικά χαρακτηριστικά του δείγματος αντίστοιχα.

4. ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ

4.1. ΓΕΝΙΚΑ

Στα κεφάλαια που προηγήθηκαν έγινε μια αναφορά στον ορισμό της οικογένειας, στους διάφορους τύπους οικογενειών που υπάρχουν και στις λειτουργίες της. Επίσης, επιχειρήθηκε να αναλυθεί ο κοινωνικοοικονομικός ρόλος της γυναίκας στο σύγχρονο κυπριακό –αστικό και αγροτικό- νοικοκυριό. Στη συνέχεια θα γίνει εμπειρική διερεύνηση του θέματος και αυτό μέσω της παράθεσης των αποτελεσμάτων της έρευνας που πραγματοποιήθηκε.

4.2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα αναφέρεται στον κοινωνικοοικονομικό ρόλο της γυναίκας στο σύγχρονο κυπριακό –αστικό και αγροτικό- νοικοκυριό. Βασικό στόχο της έρευνας αποτελεί η διερεύνηση της συμβολής της γυναίκας στην κυπριακή κοινωνία και οικονομία.

Για την εμπειρική διερεύνηση επιλέγηκε η μέθοδος του κατευθυνόμενου ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 47 ερωτήσεις, εκ των οποίων μόνο οι 7 είναι “ανοικτές”, οι υπόλοιπες είναι “κλειστές” με προκαθορισμένες απαντήσεις, από τις οποίες η ερωτώμενη είναι υποχρεωμένη να επιλέγει μόνο μία (βλέπε ερωτηματολόγιο παραρτήματος). Κατά τη δημιουργία του ερωτηματολογίου έγινε κατάταξη των ερωτήσεων σε τέσσερις κατηγορίες, όπου η κάθε μια περιλάμβανε τα δημογραφικά, τα οικονομικά, τα κοινωνικά και τα τοπικά χαρακτηριστικά του δείγματος αντίστοιχα.

Η επιλογή του δείγματος έγινε με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας. Ερωτήθηκαν μόνο γυναίκες, ξεκινώντας από την ηλικία των 18 ετών. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν σε δύο αστικές και δύο αγροτικές περιοχές. Όσον αφορά τις αστικές περιοχές, χρησιμοποιήθηκαν οι πόλεις Λάρνακα και Λευκωσία, απ'όπου επιλέγηκαν τυχαία δείγματα και συμπληρώθηκαν 25 ερωτηματολόγια στην κάθε πόλη. Όσον αφορά τις αγροτικές περιοχές, χρησιμοποιήθηκαν τα χωριά Ξυλοτύμβου και Κίτι, που ανήκουν και τα δύο στην επαρχία Λάρνακας, επιλέγηκαν τυχαία δείγματα και συμπληρώθηκαν 25 ερωτηματολόγια στο κάθε χωριό. Συνολικά συμπληρώθηκαν 100 ερωτηματολόγια.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τη χρονική περίοδο από 15 Δεκεμβρίου 1998 έως 10 Ιανουαρίου του τρέχοντος έτους.

Στη συνέχεια έγινε ανάλυση των δημογραφικών, οικονομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών του δείγματος. Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε σε Η/Υ, με το στατιστικό πακέτο Statgraphics Plus.

4.2.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ

ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΕΓΙΝΕ Η ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ

Η Λάρνακα είναι μια από τις πόλεις της Κύπρου που βρίσκεται στα νότια παράλια του νησιού και λόγω του ότι είναι παραλιακή πόλη, χαρακτηρίζεται ως τουριστική, αφού αποτελεί πόλο έλξης των τουριστών, τόσο κατά τους χειμερινούς, όσο και κατά τους θερινούς μήνες, κυρίως, όμως το καλοκαίρι. Αποτελείται περίπου από 120,000 κατοίκους και η κύρια ασχολία τους είναι τα τουριστικά επαγγέλματα και ακολουθεί η

απασχόληση στις διάφορες βιομηχανίες, στις επιχειρήσεις και στο εμπόριο. Στη Λάρνακα βρίσκεται ο ένας από τους δύο κρατικούς αερολιμένες και αυτό διευκολύνει την άμεση άφιξη τουριστών. Επίσης, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα των 3S (Sun, Sea, Sand) και αποτελείται από πλούσιες ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, που προσφέρουν ιδανικές διακοπές, τόσο σε ατομικό, όσο και σε ομαδικό επίπεδο. Η ηλιοφάνεια, που επικρατεί κατά τους περισσότερους μήνες του έτους, η καταγάλανη θάλασσα και οι μαγευτικές αμμουδιές αποτελούν πόλους έλξης χιλιάδων τουριστών, καθώς επίσης και των κατοίκων κυρίως της Λευκωσίας και των ορεινών περιοχών που επισκέπτονται τη Λάρνακα, κυρίως το καλοκαίρι, για να περάσουν εδώ τις διακοπές τους, απολαμβάνοντας τη θάλασσα.

Η Λευκωσία βρίσκεται στο κέντρο της Κύπρου και είναι η πρωτεύουσα του νησιού. Αποτελείται από 250,000 περίπου κατοίκους. Εδώ βρίσκονται οι περισσότερες κρατικές υπηρεσίες, τα διάφορα Υπουργεία, το Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου και οι κάτοικοι απασχολούνται κατά κύριο λόγο στις δημόσιες υπηρεσίες, στις βιομηχανίες, στις επιχειρήσεις και στο εμπόριο. Διαφέρει από τη Λάρνακα στο ό,τι δεν είναι τουριστική πόλη.

Η Ξυλοτύμβου είναι ένα από τα χωριά της επαρχίας Λάρνακας που βρίσκεται στα νοτιοανατολικά του νησιού. Αποτελείται από 2,500 περίπου κατοίκους, που ασχολούνται κυρίως με τη γεωργία, τα κηπευτικά και την καλλιέργεια σιτηρών.

Το Κίτι είναι ένα χωριό επίσης της επαρχίας Λάρνακας. Βρίσκεται στα νοτιοδυτικά του νησιού. Αποτελείται από 2,000 περίπου κατοίκους, που ασχολούνται με την κτηνοτροφία, τα κηπευτικά, αλλά και τον τουρισμό, αφού το Κίτι είναι παραλιακό χωριό και διαθέτει διαμερίσματα προς ενοικίαση.

4.3. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Για τη στατιστική διερεύνηση του κοινωνικοοικονομικού ρόλου της γυναίκας στο σύγχρονο κυπριακό –αστικό και αγροτικό– νοικοκυριό θα γίνει παρακάτω ανάλυση των κυριότερων δημογραφικών, οικονομικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών του δείγματος.

4.3.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το 100% των ερωτηθέντων είναι γυναίκες. Στην ερώτηση ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση, όσον αφορά το αστικό νοικοκυριό, το 24% είναι ανύπανδρες, το 72% είναι παντρεμένες και το 4% διαζευγμένες. Όσον αφορά το αγροτικό νοικοκυριό, το 22% είναι ανύπανδρες, το 74% είναι παντρεμένες και το 4% διαζευγμένες (πίν.1).

Ο μέσος όρος ηλικίας των ερωτηθέντων για το αστικό νοικοκυριό είναι 34,08 χρόνια, αφού καλύφθηκε ένα φάσμα ηλικιών από 19 έως 49 χρόνια και για το αγροτικό νοικοκυριό είναι 33,58 χρόνια, αφού καλύφθηκε ένα φάσμα ηλικιών από 22 έως 49 χρόνια.

Οι γυναίκες που ρωτήθηκαν, τόσο για το αστικό, όσο και για το αγροτικό νοικοκυριό βρέθηκαν να έχουν από μηδέν μέχρι τέσσερα παιδιά και ο μέσος όρος παιδιών που έχουν είναι για το μεν αστικό 1,66 και για το δε αγροτικό 1,3 παιδιά.

Στην ερώτηση από πόσα μέλη αποτελείται η οικογένεια των ερωτηθέντων, η απάντηση ήταν και για τα δύο νοικοκυριά, δηλαδή το αστικό και το αγροτικό, ότι αποτελείται από δύο μέχρι έξι άτομα. Ο μέσος όρος των

μελών μιας οικογένειας για το αστικό και το αγροτικό νοικοκυριό είναι 3,98 και 3,62 αντίστοιχα.

Οι γυναίκες που ρωτήθηκαν στις πόλεις, βρέθηκαν να έχουν από μηδέν μέχρι επτά αδέρφια/ές και ο μέσος όρος τους είναι 2,88, ενώ αυτές που ρωτήθηκαν στα χωριά βρέθηκαν να έχουν από ένα μέχρι επτά αδέρφια/ές και ο μέσος όρος τους είναι 2,72.

4.3.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Σχετικά με την ασχολία των ερωτηθέντων στις πόλεις, το 26% είναι δημόσιοι υπάλληλοι, ενώ στα χωριά το 24% είναι δημόσιοι υπάλληλοι, στις πόλεις και χωριά το 58% και 56% αντίστοιχα είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, ενώ μόνο το 16% στις πόλεις και το 10% στα χωριά είναι έμποροι και ελεύθεροι επαγγελματίες. Επίσης, στα χωριά ένα ποσοστό 10% είναι αγρότισσες (πίν.2).

Το 66% του δείγματος των γυναικών στις πόλεις είναι ικανοποιημένες οικονομικά από το επάγγελμά τους και το 34% όχι, ενώ για το ίδιο θέμα οι γυναίκες στα χωριά απάντησαν 70% θετικά και 30% αρνητικά (πίν. 3).

Το 52% των ερωτηθέντων στις πόλεις απάντησαν ότι η διαχείριση των οικονομικών του νοικοκυριού γίνεται και από τους δύο συζύγους. Το 18% απάντησε από το σύζυγό της ερωτώμενης, το 16% από την ίδια, το 10% από τον πατέρα της και μόνο το 4% από τη μητέρα της. Τα αντίστοιχα ποσοστά που δόθηκαν στα χωριά είναι 58% και από τους δύο συζύγους, 14% από την ίδια, το ίδιο ποσοστό από τον πατέρα της, 12% από το σύζυγό της και μόνο 2% από τη μητέρα της (πίν. 4).

Όσον αφορά την ασχολία με δεύτερη εργασία στις πόλεις και τα χωριά, θετικά απάντησε το 8% στις πόλεις και το 6% στα χωριά, ενώ αρνητικά απάντησε το 92% και το 94% αντίστοιχα (πίν. 5).

Το 100% του δείγματος, τόσο για το αστικό, όσο και για το αγροτικό νοικοκυριό δήλωσε ότι η συμμετοχή της κύπριας γυναίκας στην αγορά εργασίας θεωρείται ως απαραίτητη και σημαντική (πίν. 6), ότι συνεισφέρει οικονομικά στο νοικοκυριό (πίν. 7) και επομένως ότι συμβάλλει στην αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος (πίν. 9).

Όσον αφορά το βαθμό της οικονομικής συνεισφοράς της κύπριας γυναίκας στο νοικοκυριό (αστικό και αγροτικό) τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα ποσοστά και στα δύο νοικοκυριά είναι τα ίδια, δηλαδή ότι το 58% συνεισφέρει όλο το μισθό στο νοικοκυριό και ότι το 42% συνεισφέρει μέρος του μισθού (πίν. 8).

Στην ερώτηση σε τι οφείλεται η μέχρι τώρα οικονομική ανάπτυξη της πόλης της ερωτώμενης, το μεγαλύτερο ποσοστό, δηλαδή το 86%, απάντησε στον τουρισμό, το 12% στο εμπόριο-επιχειρήσεις και μόνο το 2% στη βιομηχανία. Διαφοροποιώντας λίγο την ερώτηση, δηλαδή, σε τι οφείλεται η μέχρι τώρα οικονομική ανάπτυξη του χωριού της ερωτώμενης, το 60% απάντησε στη γεωργία, το 34% στον τουρισμό και το 6% στο εμπόριο-επιχειρήσεις (πίν. 10).

Το 70% του δείγματος όσων ρωτήθηκαν στις πόλεις, απάντησε ότι ο ρόλος της γυναίκας στα οικονομικά της οικογενειακής επιχείρησης είναι και συμβουλευτικός και διαχειριστικός, το 14% ότι είναι μόνο διαχειριστικός, το 12% ότι είναι μόνο συμβουλευτικός και το 4% τίποτα από τα παραπάνω. Για το ίδιο θέμα το 48% όσων ρωτήθηκαν στα χωριά, δήλωσε ότι ο ρόλος της

γυναίκας στα οικονομικά της οικογενειακής επιχείρησης είναι και τα δύο, μόνο συμβουλευτικός δήλωσε το 40%, ενώ ένα πολύ χαμηλό ποσοστό της τάξεως του 2% δήλωσε ότι είναι μόνο διαχειριστικός. Επίσης, αυτές που δήλωσαν ότι ο ρόλος τους στα οικονομικά της οικογενειακής επιχείρησης δεν είναι ούτε συμβουλευτικός, ούτε διαχειριστικός, αντιπροσωπεύουν το 10% του δείγματος (πίν. 11).

Σχετικά με το ρόλο της γυναίκας στα οικονομικά της οικογενειακής αγροτικής εκμετάλλευσης, το 32% του δείγματος των γυναικών στις πόλεις δήλωσαν ότι είναι συμβουλευτικός, το 10% είναι διαχειριστικός, το 50% και τα δύο και το 8% τίποτα από τα παραπάνω. Από την άλλη πλευρά, το 40% του δείγματος των γυναικών στα χωριά δήλωσαν ότι είναι συμβουλευτικός, το 6% ότι είναι διαχειριστικός, το 24% και τα δύο και το 30% τίποτα από τα παραπάνω (πίν. 12).

4.3.3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων, τόσο στις πόλεις, όσο και στα χωριά, αναφέροντας πρώτα τα ποσοστά που δόθηκαν στις πόλεις και μετά αυτά που δόθηκαν στα χωριά, έχουν ως εξής: το 10% και το 8% αντίστοιχα έχουν φτάσει μέχρι το δημοτικό, το 18% και 10% μέχρι το γυμνάσιο, το 34% και 30% μέχρι το λύκειο, το 30% και 18% έχουν φοιτήσει σε κάποια ιδιωτική σχολή, το 4% και 8% έχουν φοιτήσει σε κάποιο τεχνολογικό εκπαιδευτικό ίδρυμα (ΤΕΙ) και τέλος, το 4% και 26% έχουν φοιτήσει σε κάποιο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα (ΑΕΙ) (πίν. 13).

Το 44% των ερωτηθέντων στις πόλεις δήλωσε ότι οι εργασίες στο νοικοκυριό εκτελούνται εν μέρει από τον άνδρα και περισσότερο από τη

γυναίκα, το 30% ότι αναλαμβάνονται εξ' ολοκλήρου από τη γυναίκα και το 26% ότι μοιράζονται εξ' ίσου στους συζύγους. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων στα χωριά, δηλαδή το 48%, δήλωσε ότι αναλαμβάνονται εξ' ολοκλήρου από τη μητέρα και το μικρότερο ποσοστό, δηλαδή το 22%, ότι μοιράζονται εξ' ίσου στους συζύγους. Το υπόλοιπο 30%, δήλωσε ότι εκτελούνται εν μέρει από τον άνδρα και περισσότερο από τη γυναίκα (πίν. 14).

Όσον αφορά τον ελεύθερο χρόνο της ερωτώμενης, με το γυμναστήριο-αθλητισμό ασχολείται το 10% όσων ρωτήθηκαν στις πόλεις και μόλις το 2% όσων ρωτήθηκαν στα χωριά, με το διάβασμα το 8% του δείγματος των πόλεων και το 24% του δείγματος των χωριών, επισκέψεις σε συγγενείς το 4%

και 16% των ερωτηθέντων στις πόλεις και στα χωριά αντίστοιχα, επισκέψεις σε φίλους το 22% και το 20% στις πόλεις και στα χωριά αντίστοιχα, με το σπίτι, δηλαδή με τη μαγειρική και τη φροντίδα των παιδιών το 42% και το 22% των δειγμάτων των πόλεων και των χωριών αντίστοιχα και τέλος με την τηλεόραση το 14% του δείγματος των πόλεων και το 16% του δείγματος των χωριών (πίν. 15).

Συχνότερη επικοινωνία με τους δασκάλους των παιδιών έχει η μητέρα σε ποσοστό 80% στις πόλεις και 76% στα χωριά, ενώ το υπόλοιπο 20% και 24% αναφέρεται στην επικοινωνία του πατέρα με τους δασκάλους των παιδιών (πίν. 16).

Τέλος, το 54% του δείγματος των πόλεων δήλωσε ότι οι αποφάσεις στην οικογένεια παίρνονται από τους γονείς, το 26% απ' όλα τα μέλη, το 12% από τον πατέρα και το 8% από τη μητέρα. Το 44% των ερωτηθέντων στα

χωριά δήλωσαν ότι οι αποφάσεις παίρνονται από τους γονείς, το ίδιο ποσοστό δήλωσε απ' όλα τα μέλη, το 6% από τον πατέρα και επίσης το ίδιο ποσοστό, δηλαδή 6%, από τη μητέρα (πίν. 17).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5. ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της εμπειρικής έρευνας μπορεί να γίνει με δύο τρόπους. Καταρχήν, η ανάλυση των αποτελεσμάτων θα γίνει μέσω του ελέγχου υποθέσεων της διαφοράς δύο αναλογιών. Δηλαδή θα γίνει έλεγχος αν υπάρχει διαφορά μεταξύ των αναλογιών του αστικού και του αγροτικού νοικοκυριού, όσον αφορά τα διάφορα χαρακτηριστικά των τρωτηδέντων.

Χρησιμοποιώντας τον πρώτο τρόπο για την ανάλυση των αποτελεσμάτων, ακολουθήθηκε η εξής διαδικασία:

Υπάρχουν δύο πληθυσμοί Π_1 και Π_2 και ελέγχουμε την $H_0: P_1=P_2$ (μηδενική υπόθεση) έναντι της $H_1: P_1 \neq P_2$ (εναλλακτική υπόθεση). Η μηδενική

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

υπόθεση μας λέει ότι η διαφορά των αναλογιών των δύο νοικοκυριών (αστικού και αγροτικού) είναι μηδέν. Η εναλλακτική υπόθεση δηλώνει την ίδια πράξη και επομένως η διαφορά τους είναι μηδέν. Η ονομασία "υπόθεση μηδέν" οφείλεται στο γεγονός ότι συνήθως (όχι όμως πάντοτε) η υπόθεση μηδέν δηλώνει ότι η διαφορά μεταξύ των δύο αναλογιών είναι μηδενική. Σε κάθε μηδενική υπόθεση αντιστοιχεί και μια άλλη υπόθεση που αναφέρεται εναλλακτική υπόθεση και συμβολίζεται με H_1 . Η απόρριψη της υπόθεσης H_0 συνεπάγεται αποδοχή της H_1 και αντίστροφα. Στην προκειμένη περίπτωση η εναλλακτική υπόθεση είναι ότι οι αναλογίες των δύο νοικοκυριών δεν είναι ίσες (Κουρκούλης, 1999).

Επειδή το μέγεθος των δειγμάτων n_1 και n_2 είναι μεγάλο ($n_1, n_2 > 30$), τότε η υπόθεση H_0 ελέγχεται με το κριτήριο:

5. ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων της επιτόπιας έρευνας μπορεί να γίνει με δύο τρόπους. Καταρχήν, η ανάλυση των αποτελεσμάτων θα γίνει μέσω του ελέγχου υποθέσεων της διαφοράς δύο αναλογιών, δηλαδή θα γίνει έλεγχος αν υπάρχει διαφορά μεταξύ των αναλογιών του αστικού και του αγροτικού νοικοκυριού, όσον αφορά τα διάφορα χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων.

Χρησιμοποιώντας τον πρώτο τρόπο για την ανάλυση των αποτελεσμάτων, ακολουθήθηκε η εξής διαδικασία:

Υπάρχουν δύο πληθυσμοί Π_1 και Π_2 και ελέγχουμε την $H_0 : P_1=P_2$ (μηδενική υπόθεση) έναντι της $H_1 : P_1 \neq P_2$ (εναλλακτική υπόθεση). Η μηδενική υπόθεση μας λέει ότι η διαφορά των αναλογιών των δύο νοικοκυριών (αστικού και αγροτικού) είναι στατιστικά ασήμαντη, ότι δηλαδή έχουν σχεδόν την ίδια τιμή και επομένως η διαφορά τους είναι μηδέν. Η ονομασία “υπόθεση μηδέν” οφείλεται στο γεγονός ότι συνήθως (όχι όμως πάντοτε) η υπόθεση μηδέν δηλώνει ότι η διαφορά μεταξύ των δύο αναλογιών είναι μηδενική. Σε κάθε μηδενική υπόθεση αντιστοιχεί και μια άλλη υπόθεση που ονομάζεται εναλλακτική υπόθεση και συμβολίζεται με H_1 . Η απόρριψη της υπόθεσης H_0 συνεπάγεται αποδοχή της H_1 και αντίστροφα. Στην προκειμένη περίπτωση η εναλλακτική υπόθεση είναι ότι οι αναλογίες των δύο νοικοκυριών δεν είναι ίσες (Κυριακούσης, 1998).

Επειδή το μέγεθος των δειγμάτων n_1 και n_2 είναι μεγάλο ($n_1, n_2 > 30$), τότε η υπόθεση H_0 ελέγχεται με το κριτήριο:

$$Z = \frac{P_1 - P_2}{\sqrt{P(1-P)(1/n_1 + 1/n_2)}}$$

όπου $\hat{P} = \frac{n_1 P_1 + n_2 P_2}{n_1 + n_2}$ και P_1 και P_2 τα αντίστοιχα δειγματικά ποσοστά.

Η υπόθεση H_0 ελέγχεται σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=5\%$ (Κιόχος, 1993).

Ο δεύτερος τρόπος για την ανάλυση των αποτελεσμάτων είναι να χρησιμοποιηθεί η πιθανότητα p - value, και αν $p < 0,05$ απορρίπτεται η H_0 , ενώ αν $p > 0,05$ τότε η στατιστική ένδειξη δεν επιτρέπει την απόρριψη της H_0 .

Με βάση τα παραπάνω, θα ελεγχθούν οι εξής υποθέσεις:

H_0 : Η διαφορά μεταξύ των αναλογιών των δύο νοικοκυριών είναι μηδενική.

H_1 : Οι αναλογίες των δύο νοικοκυριών δεν είναι ίσες
(Κυριακούσης, 1998).

Στη συνέχεια ακολουθεί ένας πίνακας, όπου στην πρώτη στήλη είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων, στη δεύτερη η στατιστική τιμή Z και στην τρίτη η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή Z .

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΙΜΗ Z	p - VALUE
1. Οικογενειακή κατάσταση		
A. Ανύπανδρη	0,237624	0,812168
B. Παντρεμένη	-0,225246	0,821784
2. Ασχολία ερωτούμενης		

A. Δημόσιος υπάλληλος	0,23094	0,817357
B. Ιδιωτικός υπάλληλος	0,201989	0,839921
Γ. Έμπορος- ελεύθερος επαγγελματίας	0,982052	0,372364
3. Πρώτος ρόλος στη διαχείριση των οικο- νομικών του νοικο- κυριού		
A. Σύζυγος	0,840168	0,400812
B. Πατέρας	-0,615457	0,53825
Γ. Μητέρα	0,58621	0,557731
Δ. Ίδια	0,280056	0,77943
E. Και οι δύο σύζυγοι	-0,603023	0,546491
4. Δεύτερη εργασία		
A. Ναί	0,391931	0,695106
B. Όχι	-0,391931	0,695106
5. Ρόλος της γυναίκας στα οικονομικά της οικογενειακής επιχεί- ρησης		
A. Συμβουλευτικός	-3,19173	0,00141438
B. Διαχειριστικός	2,21163	0,0269921
Γ. Και τα δύο	2,23653	0,0253169

Δ. Τίποτα από τα παραπάνω	-1,17579	0,239677
6. Ρόλος της γυναίκας στα οικονομικά της οικογενειακής αγροτικής εκμετάλλευσης		
A. Συμβουλευτικός	-0,833333	0,404655
B. Διαχειριστικός	0,73721	0,460992
Γ. Και τα δύο	2,6926	0,00708976
Δ. Τίποτα από τα παραπάνω	-2,80397	0,00504787
7. Κατανομή των εργασιών στο νοικοκυριό		
A. Αναλαμβάνονται εξολοκλήρου από τη γυναίκα	-1,84521	0,065007
B. Μοιράζονται εξίσου στους συζύγους	0,468293	0,639572
Γ. Εκτελούνται εν μέρει από τον άντρα και περισσότερο από τη γυναίκα	1,44986	0,147096
8. Αποφάσεις στην οικογένεια		

A. Πατέρας	1,04828	0,294506
B. Μητέρα	0,391931	0,695106
Γ. Γονείς	1,0002	0,317212
Δ. Όλα τα μέλη	-1,88691	0,0591717

Στον πιο πάνω πίνακα αναφέρονται μερικές από τις ερωτήσεις που έγιναν σε γυναίκες, τόσο στις πόλεις, όσο και στα χωριά, στα πλαίσια της εμπειρικής έρευνας. Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και όπως ήδη αναφέρθηκε, ελέγχεται η μηδενική υπόθεση που λέει ότι η διαφορά μεταξύ των αναλογιών των δύο νοικοκυριών είναι μηδενική, έναντι της εναλλακτικής υπόθεσης ότι οι αναλογίες των δύο νοικοκυριών δεν είναι ίσες. Επίσης αναφέρθηκε ότι αν $p < 0,05$ απορρίπτεται η H_0 , ενώ αν $p > 0,05$, τότε η στατιστική ένδειξη δεν επιτρέπει την απόρριψη της H_0 (Κυριακούσης, 1998).

Επομένως, σύμφωνα με τον πιο πάνω πίνακα, παρατηρείται ότι στις ερωτήσεις 1, 2, 3, 4, 5 (δ), 6 (α) και (β), 7 και 8 που αναφέρονται σε χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων, η διαφορά μεταξύ των αναλογιών των δύο νοικοκυριών είναι μηδέν, αφού ισχύει το εξής: $p > 0,05$ και ως εκ τούτου δεν επιτρέπεται η απόρριψη της H_0 .

Στις υπόλοιπες ερωτήσεις, δηλαδή στις 5 (α), (β), (γ) και 6 (γ) και (δ), η υπόθεση H_0 απορρίπτεται υπέρ της H_1 .

Για παράδειγμα, η ερώτηση 1 αναφέρεται στην οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων, και στο (α) γίνεται σύγκριση του αστικού και αγροτικού νοικοκυριού για όσες γυναίκες απάντησαν ότι είναι ανύπανδρες. Η στατιστική Z λαμβάνει την τιμή 0,237624 και η πιθανότητα να παρατηρηθεί η τιμή αυτή, όταν η υπόθεση H_0 είναι αληθής, είναι 0,812168. Επειδή εδώ $p > 0,05$, δεν

επιτρέπεται η απόρριψη της H_0 υπέρ της H_1 . Με τον ίδιο τρόπο εξηγούνται και οι υπόλοιπες ερωτήσεις, στις οποίες ισχύει $p > 0,05$, δηλαδή σε όποια ερώτηση ισχύει $p > 0,05$, τότε δεχόμαστε την υπόθεση H_0 .

Στην αντίθετη περίπτωση, όπως για παράδειγμα στην ερώτηση 5, που αναφέρεται στον ρόλο της γυναίκας στα οικονομικά της οικογενειακής επιχείρησης, στο (β) κάνουμε σύγκριση του αστικού και του αγροτικού νοικοκυριού για όσες μας απάντησαν ότι είναι διαχειριστικός. Εδώ, η στατιστική Z λαμβάνει την τιμή 2,21163 και η πιθανότητα να παρατηρήσουμε την τιμή αυτή όταν η υπόθεση H_0 είναι αληθής είναι 0,0269921. Επειδή εδώ $p < 0,05$, η υπόθεση H_0 απορρίπτεται υπέρ της H_1 . Με τον ίδιο τρόπο εξηγούνται και οι 5 (α) και (γ) και 6 (γ) και (δ).

Στον πιο πάνω πίνακα έγινε αναφορά σε μερικές από τις σημαντικότερες ερωτήσεις που έγιναν στις ερωτώμενες και, όπως παρατηρείται, στις περισσότερες γίνεται δεκτή η υπόθεση H_0 , πράγμα που δείχνει ότι η διαφορά μεταξύ των αναλογιών του αστικού και του αγροτικού νοικοκυριού είναι μηδενική.

Γενικά, από την εμπειρική έρευνα που έγινε και από τα αποτελέσματα που δόθηκαν, προκύπτει ότι δεν υπάρχουν ιδιαίτερες διαφορές ανάμεσα στα αστικά και στα αγροτικά νοικοκυριά της Κύπρου, μιας και η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε πόλεις και χωριά της Κύπρου. Η μόνη διαφορά που παρατηρήθηκε ήταν στον ρόλο της γυναίκας στα οικονομικά της οικογενειακής επιχείρησης και της οικογενειακής αγροτικής εκμετάλλευσης.

Η πιο πάνω διαδικασία έγινε όσον αφορά τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων. Έγινε όμως και έρευνα όσον αφορά τα ποσοτικά χαρακτηριστικά τους. Ερωτήσεις που έγιναν στα δείγματα, τόσο των πόλεων,

όσο και των χωριών, αναφέρονται στην ηλικία των ερωτηθέντων, των γονιών τους, των συζύγων τους, πόσα παιδιά έχουν, πόσα αδέλφια, και τέλος από πόσα μέλη αποτελείται η οικογένειά τους. Εδώ έγινε σύγκριση των μέσων όρων των δύο νοικοκυριών (αστικού και αγροτικού) (Κυριακούσης,1998). Αυτοί οι μέσοι όροι σχολιάστηκαν και στο προηγούμενο κεφάλαιο. Από την επεξεργασία των αποτελεσμάτων που δόθηκαν στις ερωτήσεις που αφορούν τα ποσοτικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων, έγινε σύγκριση των μέσων όρων των δύο νοικοκυριών, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω και παρατηρήθηκε ότι ούτε εδώ υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στα αστικά και τα αγροτικά νοικοκυριά της Κύπρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα μελέτη, μέσα από την τριάντα που έγινε, προσπαθεί να εξηγήσει τον κοινωνικοοικονομικό ρόλο της γυναίκας στο σύγχρονο καπιταλιστικό - αστικό και αγροτικό - νοικοκυριό.

Πιο αναλυτικά, πρώτα έγινε μια ανάλυση της έννοιας της οικογένειας και αναφέρθηκε ό,τι η οικογένεια αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κοινωνικούς θεσμούς και ό,τι συναντάται σε όλες τις κοινωνίες. Η οικογένεια αποτελεί την πιο σταθερά κοινωνική ομάδα και πρωταρχικό φορέα κοινωνικοποίησης, αφού αποτελεί ένα συνεχές παράγοντα στη διαμόρφωση της ζωής του ατόμου.

Στη συνέχεια έγινε αναφορά στους διάφορους τύπους οικογενειών που υπάρχουν, οι οποίοι στο τέλος είναι δύο και είναι ο πυρηνικός τύπος, η οικογένεια με ένα γονιό ή μονογονεϊκή οικογένεια, η διγυνική ή επιτετραχική ή διευρυμένη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

και η οικογένεια χωρίς παιδιά ή στείρα οικογένεια. Κυριότεροι τύποι είναι αυτοί της πυρηνικής και διευρυμένης οικογένειας, όπου η πρώτη είναι η οικογένεια στην οποία υπάρχουν οι δύο γονείς και τα παιδιά, ενώ η δεύτερη είναι η οικογένεια που αποτελείται από τους δύο γονείς και τα παιδιά, στο ίδιο όμως σπίτι ζουν και οι γονείς του ενός ή και των δύο σιδηρών (παιδιός γιγαίο).

Ακολουθούν τα στάδια δημιουργίας της οικογένειας, τα οποία είναι τρία και είναι η ανάγκη για συντροφιά, το βιολογικό ένστικτο της αναπαραγωγής, και το οικονομικό πρόβλημα. Μετά αναφέρθηκαν οι λειτουργίες της οικογένειας, οι οποίες είναι η οικονομική, η εκπαιδευτική, η προστατευτική, η ψυχολογική και

6. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα μελέτη, μέσα από την έρευνα που έγινε, προσπάθησε να εξηγήσει τον κοινωνικοοικονομικό ρόλο της γυναίκας στο σύγχρονο κυπριακό – αστικό και αγροτικό – νοικοκυριό.

Πιο αναλυτικά, πρώτα έγινε μια ανάλυση της έννοιας της οικογένειας και αναφέρθηκε ό,τι η οικογένεια αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κοινωνικούς θεσμούς και ό,τι συναντάται σε όλες τις κοινωνίες. Η οικογένεια αποτελεί την πιο σπουδαία κοινωνική ομάδα και πρωταρχικό φορέα κοινωνικοποίησης, αφού αποτελεί ένα συνεχή παράγοντα στη διαμόρφωση της ζωής του ατόμου.

Στη συνέχεια έγινε αναφορά στους διάφορους τύπους οικογενειών που υπάρχουν, οι οποίοι στο σύνολο είναι έξι και είναι ο πυρηνικός τύπος, η οικογένεια με ένα γονιό ή μονογονεϊκή οικογένεια, η διγενική ή εκτεταμένη ή διευρυμένη οικογένεια, η μεικτή οικογένεια, η οικογένεια με υιοθετημένα μέλη και η οικογένεια χωρίς παιδιά ή συζυγική οικογένεια. Κυριότεροι τύποι είναι αυτοί της πυρηνικής και διευρυμένης οικογένειας, όπου η πρώτη είναι η οικογένεια στην οποία υπάρχουν οι δύο γονείς και τα παιδιά, ενώ η δεύτερη είναι η οικογένεια που αποτελείται από τους δύο γονείς και τα παιδιά, στο ίδιο όμως σπίτι ζουν και οι γονείς του ενός ή και των δύο συζύγων (παππούς,γιαγιά).

Ακολούθησαν τα αίτια δημιουργίας της οικογένειας, τα οποία είναι τρία και είναι η ανάγκη για συντροφιά, το βιολογικό ένστικτο της αναπαραγωγής και το οικονομικό πρόβλημα. Μετά αναφέρθηκαν οι λειτουργίες της οικογένειας, οι οποίες είναι η οικονομική, η εκπαιδευτική, η προστατευτική, η ψυχαγωγική και

η συναισθηματική και έγινε, κατά κάποιο τρόπο, σύγκριση του παρελθόντος με το παρόν, όσον αφορά τις λειτουργίες αυτές.

Τέλος, έγινε εξήγηση των κύριων χαρακτηριστικών της κυπριακής οικογένειας σήμερα, μερικά από τα οποία είναι το μικρό μέγεθος της κυπριακής οικογένειας, οι στενοί δεσμοί μεταξύ των ανθρώπων, η ισχυρή παρουσία της θρησκευτικής παράδοσης, η κοινωνική αλληλεγγύη και η ευαισθησία της κυπριακής κοινωνίας γύρω από το θεσμό της οικογένειας. Υπάρχουν όμως και μερικά προβλήματα, όπως η αυξημένη βία που παρατηρείται μέσα στην οικογένεια τα τελευταία χρόνια, με θύματα κυρίως γυναίκες και παιδιά, η αυξημένη τάση στα διαζύγια, οι αυξητικές τάσεις παραβατικότητας στα νεαρά ενήλικα άτομα και η αύξηση της αναλογίας του σοβαρού αδικήματος και τέλος, ο μικρός αριθμός οικογενειών που δυσκολεύονται να ανταποκριθούν στις υλικές και σε άλλες ανάγκες των μελών τους.

Στο επόμενο κεφάλαιο έγινε μια προσπάθεια να εξηγηθεί η εξελικτική πορεία του ρόλου της γυναίκας στο κυπριακό – αστικό και αγροτικό – νοικοκυριό. Πιο συγκεκριμένα, πρώτα έγινε μια ανάλυση του κοινωνικοοικονομικού ρόλου της γυναίκας στο σύγχρονο κυπριακό – αστικό και αγροτικό – νοικοκυριό. Η κύπρια γυναίκα σήμερα έχει πετύχει την ισότητα της με τον άνδρα. Έχει κερδίσει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι, δικαίωμα που της επιτρέπει να εκλέγεται σε εθνικά αξιώματα, εντούτοις το ποσοστό των κυπρίων γυναικών που συμμετέχουν στην πολιτική εξουσία του τόπου είναι πολύ μικρό. Λόγω των ίσων ευκαιριών εκπαίδευσης που υπάρχουν σήμερα ανάμεσα στα δύο φύλα, το ποσοστό των κοριτσιών που φτάνει στην ανώτατη εκπαίδευση και αποκτά πτυχείο, ολοένα και αυξάνει. Η

κύπρια γυναίκα κατάφερε να ξεχωρίσει στο χώρο της επιστήμης, να κατέχει κάποιο πολιτικό αξίωμα, να έχει διευθυντική θέση και γενικά, είναι ελεύθερη να διαλέγει σε ποια εργασία θα απασχοληθεί. Εργάζεται σε όλους σχεδόν τους τομείς, όπως και οι άνδρες και σε πολλές περιπτώσεις έχει αποδείξει ό,τι μπορεί να τα καταφέρει καλύτερα.

Στη συνέχεια έγινε αναφορά στους τρεις ρόλους που αγωνίζεται και φέρνει σε πέρας η κύπρια γυναίκα, δηλαδή της μητέρας, της νοικοκυράς και της εργαζόμενης. Οι περισσότερες κύπριες γυναίκες σήμερα, τόσο στις πόλεις, όσο και στα χωριά, εκτός του ό,τι εργάζονται, επιστρέφοντας στο σπίτι την περιμένουν οι εργασίες του νοικοκυριού, το μαγείρεμα και η φροντίδα των παιδιών. Επίσης, βοηθούν τον άνδρα τους στην εργασία του, είτε πρόκειται για οικογενειακή επιχείρηση, είτε για αγροτική εκμετάλλευση. Πάνω απ' όλα όμως, η κύπρια γυναίκα είναι μητέρα και το παιδί της έχει την προτεραιότητα. Είτε εργάζεται, είτε δεν εργάζεται, τον περισσότερο χρόνο της τον αφιερώνει για την οικογένεια της.

Τα δύο επόμενα κεφάλαια αναφέρονται το μεν πρώτο στην επιτόπια έρευνα, το δε δεύτερο στα εμπειρικά αποτελέσματα της έρευνας. Στα κεφάλαια αυτά γίνεται αναφορά στην επιτόπια έρευνα που έγινε σε αστικές και αγροτικές περιοχές της Κύπρου, μέσω ερωτηματολογίων. Όσον αφορά τις αστικές περιοχές, χρησιμοποιήθηκαν οι πόλεις Λάρνακα και Λευκωσία και όσον αφορά τις αγροτικές περιοχές, χρησιμοποιήθηκαν τα χωριά Ξυλοτύμβου και Κίτι, που ανήκουν και τα δύο στην επαρχία Λάρνακας. Στη συνέχεια γίνεται ανάλυση των αποτελεσμάτων που δόθηκαν και αφορούσαν τα δημογραφικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων. Μέσω της επεξεργασίας των αποτελεσμάτων που δόθηκαν, βγήκαν ορισμένα

συμπεράσματα, όσον αφορά τη συγκεκριμένη μελέτη. Οι διαδικασίες που ακολουθήθηκαν για να βγουν τα αποτελέσματα και στη συνέχεια να γίνει σχολιασμός τους, είναι οι εξής:

Σε κάθε ερώτηση που αντιπροσωπεύει και ένα χαρακτηριστικό των ερωτηθέντων, βγήκε ο μέσος όρος για τα αστικά και τα αγροτικά νοικοκυριά, αντίστοιχα. Ερωτήσεις, στις οποίες βγήκε ο μέσος όρος, είναι ερωτήσεις που αφορούν τα ποσοτικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων. Πρώτα έγινε σχολιασμός των μέσων όρων για τα αστικά και τα αγροτικά νοικοκυριά ξεχωριστά, για κάθε ερώτηση, και στη συνέχεια έγινε σύγκριση των μέσων όρων των δύο νοικοκυριών, επίσης για κάθε ερώτηση και τα συμπεράσματα που βγήκαν είναι ότι δεν υπάρχουν (δε βρέθηκαν) ιδιαίτερες διαφορές ανάμεσα στα δύο νοικοκυριά. Ελάχιστες ήταν οι ερωτήσεις, στις οποίες βρέθηκαν μικρές διαφορές μεταξύ τους.

Εκτός από τις ερωτήσεις που αναφέρονταν σε ποσοτικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων, υπάρχουν και αυτές που αναφέρονταν σε ποιοτικά χαρακτηριστικά τους. Όσον αφορά τις ερωτήσεις αυτές, βρέθηκε πόσες γυναίκες απάντησαν σε κάθε κατηγορία κάθε ερώτησης. Για παράδειγμα, στην ερώτηση που αναφέρεται στην οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων, όσον αφορά τα δείγματα των πόλεων, το 24% απάντησε ότι είναι ανύπανδρες, το 72% ότι είναι παντρεμένες κτλ κατά τον ίδιο τρόπο, βγήκαν και τα αποτελέσματα για τα αγροτικά νοικοκυριά. Στη συνέχεια, έγινε σύγκριση των αναλογιών των δύο νοικοκυριών (αστικό και αγροτικό) της κάθε κατηγορίας της κάθε ερώτησης, και τα συμπεράσματα που βγήκαν είναι τα ίδια με τα πιο πάνω, δηλαδή ότι δεν υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στα

αστικά και στα αγροτικά νοικοκυριά της Κύπρου. Μικρές διαφορές βρέθηκαν σε ελάχιστες ερωτήσεις.

Γενικά, από την παρούσα μελέτη προκύπτει, τόσο από το θεωρητικό μέρος της, όσο και από το πρακτικό της, ότι δεν υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στα αστικά και στα αγροτικά νοικοκυριά της Κύπρου, παρά μόνο ελάχιστες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αποστολόπουλος, Κ. (1995). Εισαγωγή στην αγορά και οικική οικονομία.
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Αποστολόπουλος, Κ. (1995). Μαθήματα κοινωνιολογίας της οικονομίας.
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Boltonmore, T. B. (1990). Κοινωνιολογία. Κεντρικά προβλήματα και βασική
βιβλιογραφία, Εισαγωγή – Μετάφραση – Επιμέλεια Γ. Α. Τσορούση,
Gutenberg, Αθήνα

Βουμπρος, Σ. (1981). Η γυναίκα στη μεσογειακή χώρα, Εκδόσεις Παπαζήση,
Αθήνα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γκιζελή, Β. Α. (1987). Οίκος, κοινωνία και οικονομία, Επισκοπάρια Ο.Ε.,
Αθήνα

Δομινίκη, Μ. (1995). Τα θύλακα παρόντα της ελευθρίας, Εκδόσεις
Καστανιώτη, Αθήνα

Δημογραφική Έκθεση 1997, Λευκωσία, Υπουργείο Οικονομικών, Τμήμα
Στατιστικής και Ερευνών

Δουράνη, Μ. Χ. (1989). Η Ελλάδα σήμερα: άλλοτε και ούποτε, Εκδόσεις
Κέδρος, Αθήνα

Fischer, R. (1985). Κοινωνικές ομάδες και άτομα. Το ανοικτό πανεπιστήμιο.
Κουτρούμπας Α.Ε., Αθήνα

Ζαρίτσκυ, Ε. (1979). Καπιταλισμός – αναγέννηση και προσωπική ζωή.
Μετάφραση: Αννέτς Κιπρό, Εκδόσεις Στοχαστής, Αθήνα

Ιωαννίδου, Ε. (1976). Η κοινωνική Κληρονομιά και Παιδαγωγικά θέματα.
Αθήνα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αποστολόπουλος, Κ. (1995), Εισαγωγή στην αγροτική οικιακή οικονομία,
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Αποστολόπουλος, Κ. (1995), Μαθήματα κοινωνιολογίας της οικογένειας,
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Bottomore, T. B. (1990), Κοινωνιολογία. Κεντρικά προβλήματα και βασική
βιβλιογραφία, Εισαγωγή – Μετάφραση – Επιμέλεια Γ. Δ. Τσαούση,
Gutenberg, Αθήνα

Βουτηράς, Σ. (1981), Η γυναίκα στη μισθωτή εργασία, Εκδόσεις Παπαζήση,
Αθήνα

Γκιζελή, Β. Δ. (1987), Δέκα μαθήματα κοινωνιολογίας, Επικαιρότητα Ο.Ε.,
Αθήνα

Δαμανάκη, Μ. (1995), Το θηλυκό πρόσωπο της εξουσίας, Εκδόσεις
Καστανιώτη, Αθήνα

Δημογραφική Έκθεση 1997, Λευκωσία, Υπουργείο Οικονομικών, Τμήμα
Στατιστικής και Ερευνών

Δουμάνη, Μ. Χ. (1989), Η Ελληνίδα μητέρα άλλοτε και σήμερα, Εκδόσεις
Κέδρος, Αθήνα

Fletcher, R. (1985), Κοινωνικές ομάδες και άτομα. Το ανοικτό πανεπιστήμιο,
Κουτσούμπος Α.Ε., Αθήνα

Ζαρέτσκι, Ε. (1979), Καπιταλισμός – οικογένεια και προσωπική ζωή,
Μετάφραση Αννέτας Καπό, Εκδόσεις Στοχαστής, Αθήνα

Ιωαννίδου, Ε. (1978), Η οικογένεια. Κοινωνικά και Παιδαγωγικά Θέματα,
Αθήνα

Κακλαμανάκη, Ρ. (1979), Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία, στην πολιτεία, τα δικαιώματα της Ελληνίδας σήμερα, Παιδεία, Αθήνα

Κατάκη, Χ. (1984), Οι τρεις ταυτότητες της Ελληνικής οικογένειας, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα

Κιόχος, Π.Α. (1993), Περιγραφική Στατιστική, Interbooks, Αθήνα

Κουκκέβη, Ο. Π. (1975), Προβλήματα καθημερινής ζωής και ανθρώπινες σχέσεις, Κώστας Καλουφάκου, Αθήνα

Κουλουγλιώτη, Ν. Δ. (1995), Κοινωνιολογία, Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

Κουμάντου, Γ. (1988), Οικογενειακό Δίκαιο, Α/φοί Π. Σακκούλα, Αθήνα

Κούρος, Ι. (1993), Ψυχολογικά θέματα παιδιών και εφήβων, Εταιρεία Ψυχολογικής Ψυχιατρικής Ενηλίκου και Παιδιού, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα

Κουσίδου, Κ. (1989), Ανάδοχη οικογένεια, Παιδική και ψυχολογική εγκυκλοπαίδεια, Λεξικό Ελληνικών Γραμμάτων, Αθήνα

Κουτσουμάρης, Γ. (1979), Οικονομική ανάπτυξη και αναπτυξιακή πολιτική, Εκδόσεις Σμπίλια, Αθήνα

Κυριακούσης, Α. (1998), Στατιστικές Μέθοδοι, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Λακάν, Ζ. (1990), Η οικογένεια. Τα οικογενειακά συμπλέγματα στη διαμόρφωση του ατόμου, Σύγχρονη ψυχαναλυτική βιβλιοθήκη, Μετάφραση : Δ. Βεργέτης, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα

Λαμπίρη – Δημάκη, Ι. (1987), Η κοινωνιολογία στην Ελλάδα σήμερα. Με κείμενα 30 συγγραφέων, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Λεοντίδου, Ε. (1992), Η Ελλάδα των γυναικών, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα

Μαντζιαφού – Κανελλοπούλου, Μ. (1979), Οικογένεια. Ιστορική και κοινωνική μελέτη, Εκδόσεις Ζήτα, Αθήνα

Μαντζιαφού – Κανελλοπούλου, Μ. (1981), Οικογένειες με ένα γονέα, Εκδόσεις Ζήτα, Αθήνα

Μαντζιαφού – Κανελλοπούλου, Μ. (1986), Η κοινωνική απομόνωση της σύγχρονης οικογένειας, Εκδόσεις Ζήτα, Αθήνα

Μισέλ, Α. (1987), Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου. Βασικά στοιχεία για την ελληνική οικογένεια, Μετάφραση – Επιμέλεια : Μ. Λ. Μουσούρου, Gutenberg, Αθήνα

Μίτσελ, Τ. (1981), Η εποχή της γυναίκας. Το κίνημα. Ιστορία και προοπτικές, Μετάφραση : Μ. Αδαμάκη, Εκδόσεις Πύλη, Αθήνα

Μουσούρου, Μ. Λ. (1976), Σύγχρονη Ελληνίδα. Βασικά στοιχεία, Gutenberg, Αθήνα

Μουσούρου, Μ. Λ. (1983), Κύκλος της οικογενειακής ζωής και γυναικεία απασχόληση. Διδακτορική διατριβή. Πάντειος Ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα

Μουσούρου, Μ. Λ. (1984), Γυναικεία απασχόληση και οικογένεια στην Ελλάδα και αλλού, Βιβλιοπωλείο Εστία, Αθήνα

Μουσούρου, Μ. Λ. (1984), Η ελληνική οικογένεια, Ίδρυμα Γουλανδρή – Χορν, Αθήνα

Μουσούρου, Μ. Λ. (1985), Οικογένεια και παιδιά στην Αθήνα. Αποτελέσματα μιας εμπειρικής έρευνας, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα

Μουσούρου, Μ. Λ. (1989), Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας, Gutenberg, Αθήνα

Μουσούρου, Μ. Λ. (1993), Γυναίκα και απασχόληση. Δέκα ζητήματα, Gutenberg, Αθήνα

Παπαδοπούλου, Κ. (1975), Αγώνες και νίκες της Ελληνίδας, Εκδόσεις Πύλη, Αθήνα

Παυλάκου, Δ. (1991), Το είδωλο του καθρέφτη της. Προσέγγιση της κοινωνικής θέσης της γυναίκας στη Ελλάδα, Εκδόσεις Ρήσος, Αθήνα

Συμεωνίδης, Χ. (1990), Απασχόληση και γονιμότητα των γυναικών στην περιοχή της πρωτεύουσας. Διδακτορική Διατριβή του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, Αθήνα

Τάκαρη, Ν. (1978), Η κοινωνική και επαγγελματική θέση της σημερινής γυναίκας στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, Τυπογραφείο Σ. Βεντούρας, Χ. Σπύρου, Αθήνα

Τρότσκυ, Λ. (1982), Γυναίκες και οικογένεια, Μετάφραση : Β. Λαμπροπούλου, Τ. Γιαννούλη, Εκδόσεις Μπογιατή, Αθήνα

Τσαούσης, Δ. (1979), Στοιχεία κοινωνιολογίας, Gutenberg, Αθήνα

Τσαούσης, Δ. (1983), Η κοινωνία του ανθρώπου, Gutenberg, Αθήνα

Τσαούσης, Δ. (1991), Η κοινωνία μας, Gutenberg, Αθήνα

Τσουκαλάς, Κ. (1986), Κράτος, Κοινωνία, Εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (1999), Τμήμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, Λευκωσία

Χονδρογιάννης, Γ. (1996), Οικονομικά της οικογένειας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Χουρδάκη, Μ. (1992), Οικογενειακή Ψυχολογία, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα

Ψαρρού, Μ. (1986), Κοινωνιολογία της αγροτικής ανάπτυξης, Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα

B. ΑΓΓΛΙΚΗ

Dolors, M., Ramon, G., Monk, J. (1996), Women of the European Union. The politics of work and daily life, London and New York: Routledge

Dwyer, D. and Bruce, J. (1988), A Home Divided. Women and Income in the Third World, California, Stanford University Press

Maddock, S. (1999), Challenging Women. Gender, Culture and Organization, London, California, New Delhi, Sage Publications Ltd

Papakyriacou, C. (1986), The Cypriot woman (research), Psycho-Sociological Research Group, Nicosia, L. Mylona, C. Paschalis, E. Kalava, N. Patsalidou, A. Erotokritou

Ritsatakis, A. W. (1986), Studies 23. Unified Social Planning in the Greek Context, Athens, Centre of Planning and Economic Research

Whatmore, S. (1991), Farming women, Gender, Work and Family enterprise, London, Macmillan Academic and professional Ltd

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Ανώτεροι άνδρες	24	22
2. Παντρεμένη	72	74
3. Χήρα	-	-
4. Διζυγμένη	4	4
5. Εν διαστάσει	-	-
6. Συμβίωση	-	-
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 4

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΑΣΧΟΛΙΑ ΕΡΓΟΤΟΜΕΝΗΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Αγρόπρος	-	10
2. Δημόσια υπάλληλος	26	24
3. Ιδιωτική υπάλληλος	58	56
4. Έμπορος-ελεύθερη επαγγελματίας	16	10
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Ανύπανδρη	24	22
2. Παντρεμένη	72	74
3. Χήρα	-	-
4. Διαζευγμένη	4	4
5. Εν διαστάσει	-	-
6. Συμβίωση	-	-
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΑΣΧΟΛΙΑ ΕΡΩΤΟΜΕΝΗΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Αγρότισσα	-	10
2. Δημόσια υπάλληλος	26	24
3. Ιδιωτική υπάλληλος	58	56
4. Έμπορος-ελεύθερη επαγγελματίας	16	10
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΛΟΓΩ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Ναι	66	70
2. Όχι	34	30
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Ο σύζυγός σας	18	12
2. Ο πατέρας σας	10	14
3. Η μητέρα σας	4	2
4. Η ίδια	16	14
5. Και οι δύο σύζυγοι	52	58
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Ναι	8	6
2. Όχι	92	94
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Ναι	100	100
2. Όχι	-	-
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ
ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ,
ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Ναι	100	100
2. Όχι	-	-
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΟΤΟΜΕΙΑΣ

ΒΑΘΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΣ

ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

1. Στοιχείο	2. Αστικό Νοικοκυριό	3. Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Όλο τον μισθό	58	58
2. Μέρος του μισθού	42	42
3. Καθόλου	-	-
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Ναι	100	100
2. Όχι	-	-
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ- ΧΩΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΡΩΤΟΜΕΝΗΣ,
ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Βιομηχανία	2	-
2. Εμπόριο – επιχειρήσεις	15	6
3. Τουρισμός	86	34
4. Γεωργία - κτηνοτροφία	-	60
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Συμβουλευτικός	12	40
2. Διαχειριστικός	14	2
3. Και τα δύο	70	48
4. Τίποτα από τα παραπάνω	4	10
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ

ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Συμβουλευτικός	32	40
2. Διαχειριστικός	10	6
3. Και τα δύο	50	24
4. Τίποτα από τα παραπάνω	8	30
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΡΩΤΟΜΕΝΗΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Δημοτικό	10	8
2. Γυμνάσιο	18	10
3. Τεχνική Σχολή	-	-
4. Λύκειο	34	30
5. Ιδιωτική Σχολή	30	18
6. Τ.Ε.Ι.	4	8

7. Α.Ε.Ι.	4	26
8. Μεταπτυχιακές Σπουδές	-	-
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΣΤΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Αναλαμβάνονται εξ' ολοκλήρου από τη γυναίκα	30	48
2. Μοιράζονται εξ' ίσου στους συζύγους	26	22
3. Εκτελούνται εν μέρει από τον άντρα και περισσότερο από τη γυναίκα.	44	30
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΕΡΩΤΟΜΕΝΗΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Γυμναστήριο	10	2
2. Διάβασμα	8	24
3. Επισκέψεις σε συγγενείς	4	16
4. Επισκέψεις σε φίλους	22	20
5. Σπίτι (μαγειρική, φροντίδα παιδιών)	42	22
6. Τηλεόραση	14	16
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

ΣΥΧΝΟΤΕΡΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ,
ΑΝΑΛΟΓΙΑ %

	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Η μητέρα	80	76
2. Ο πατέρας	20	24
Σύνολο	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 17

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ %.

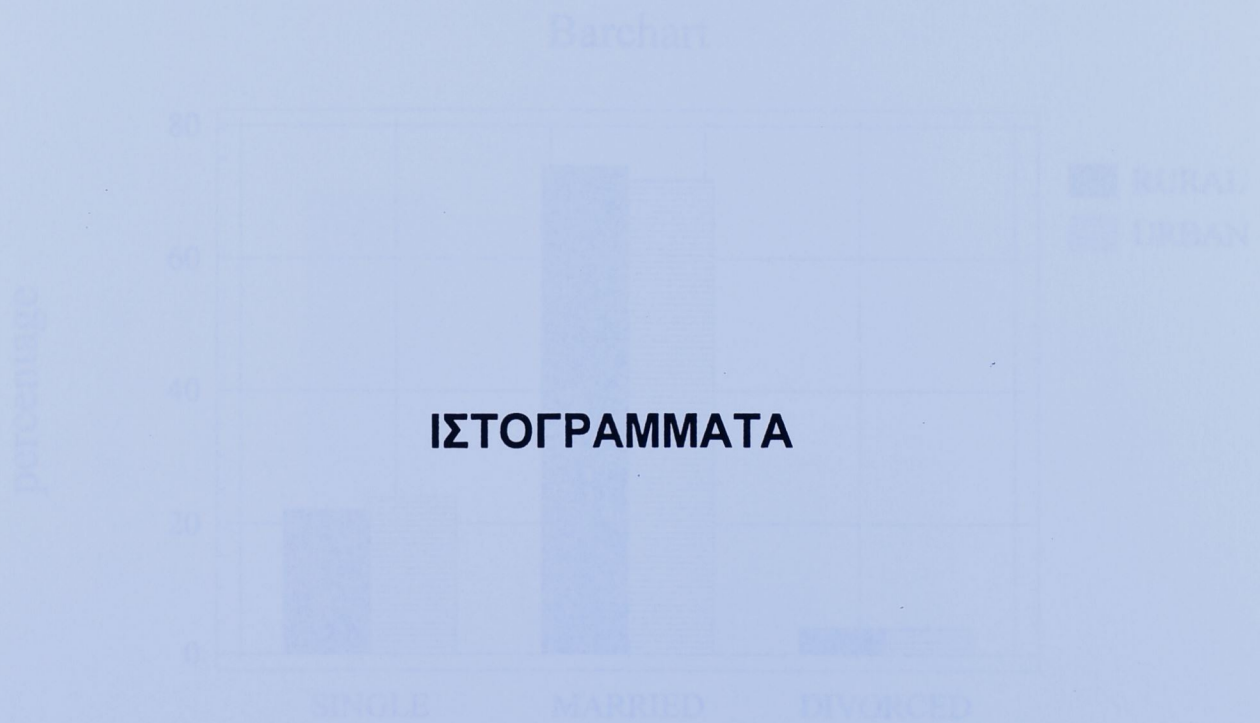
	Αστικό Νοικοκυριό	Αγροτικό Νοικοκυριό
1. Πατέρας	12	6
2. Μητέρα	8	6
3. Γονείς	54	44
4. Όλα τα μέλη	26	44
Σύνολο	100	100

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 1

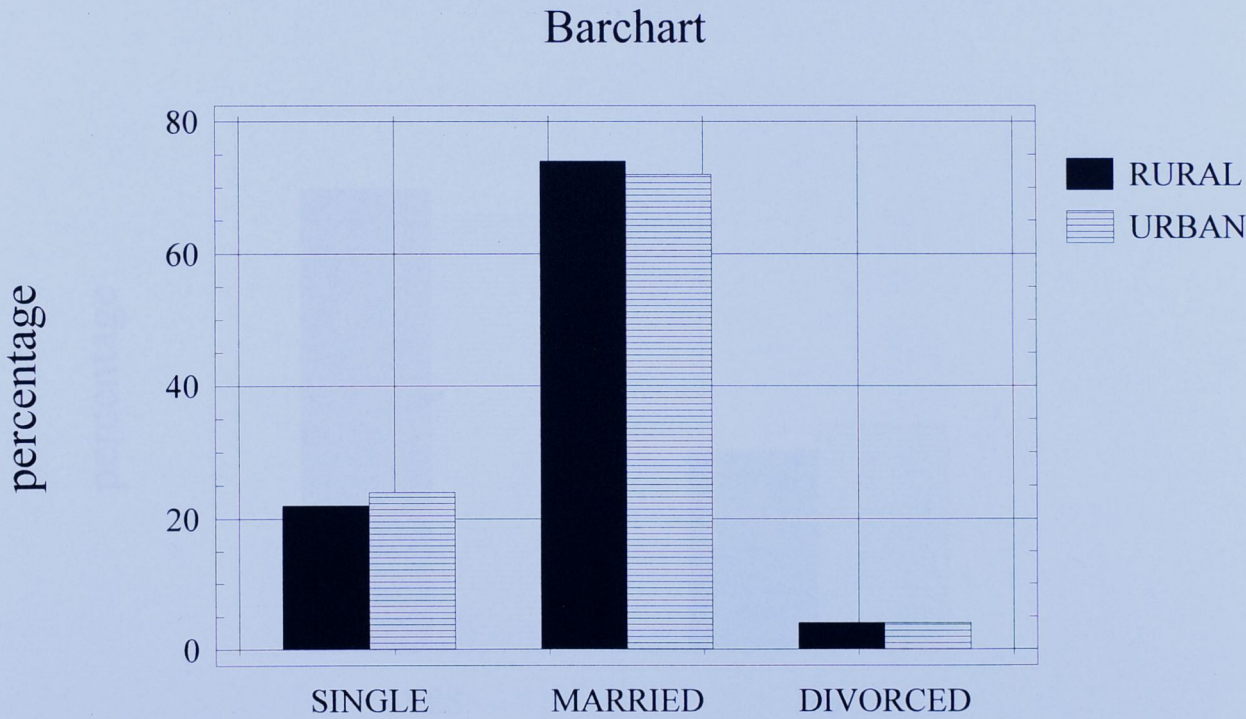
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΤΑΞΗ, ΑΝΑ ΜΗΤΑ%

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 1

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ%

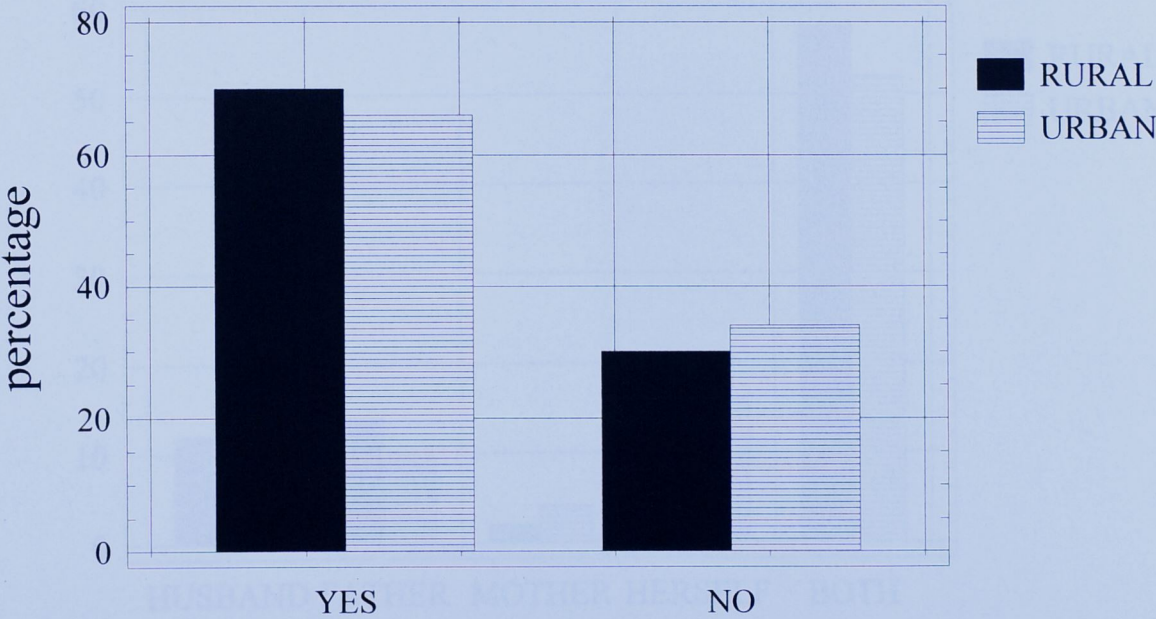

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 2

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΛΟΓΩ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ%

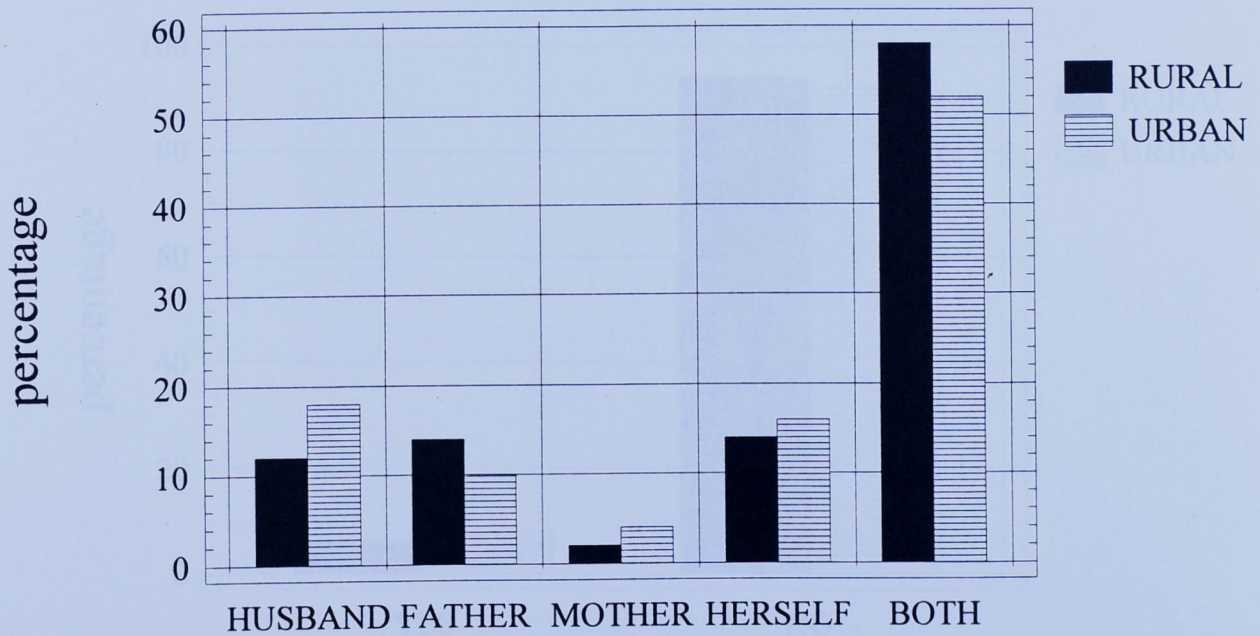
Barchart

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 3

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΤΟΥ ΝΟΚΟΚΥΡΙΟΥ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ%

Barchart

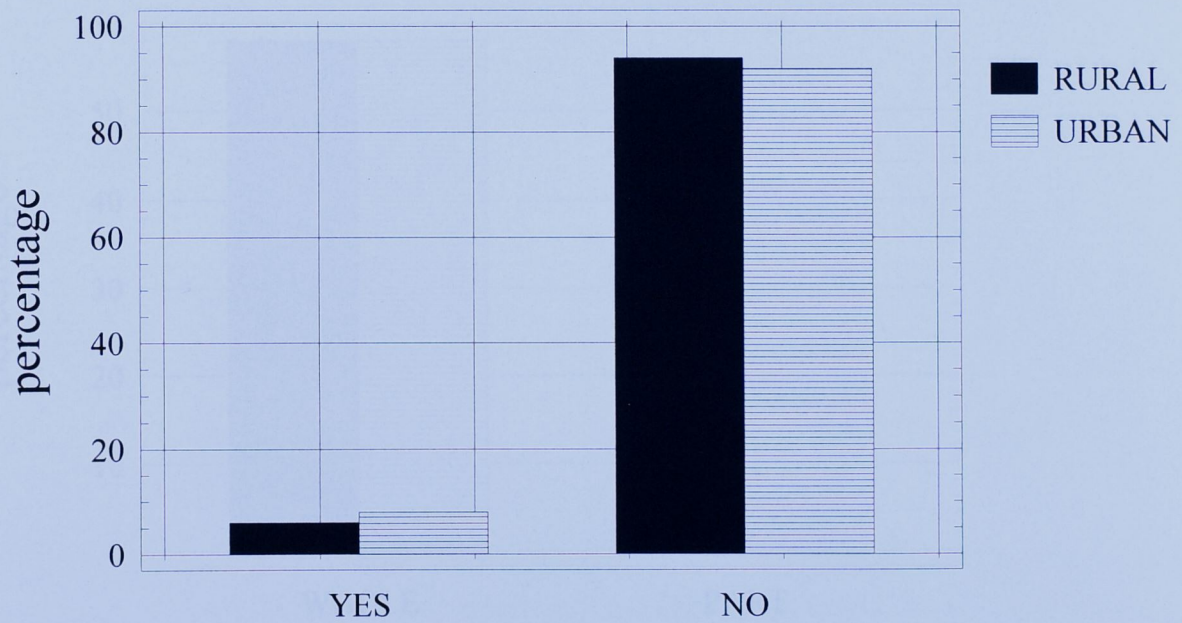

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 4

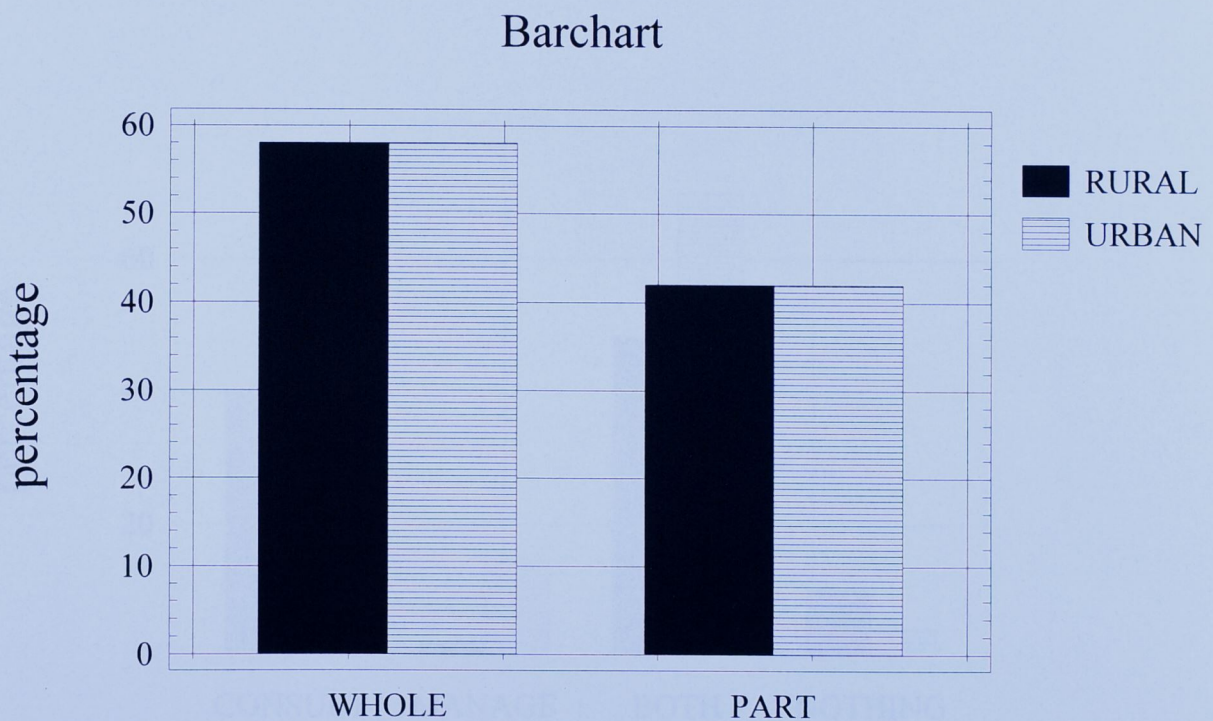
ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ%

Barchart

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 5

ΒΑΘΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ
ΣΤΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ%

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 6

ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ%

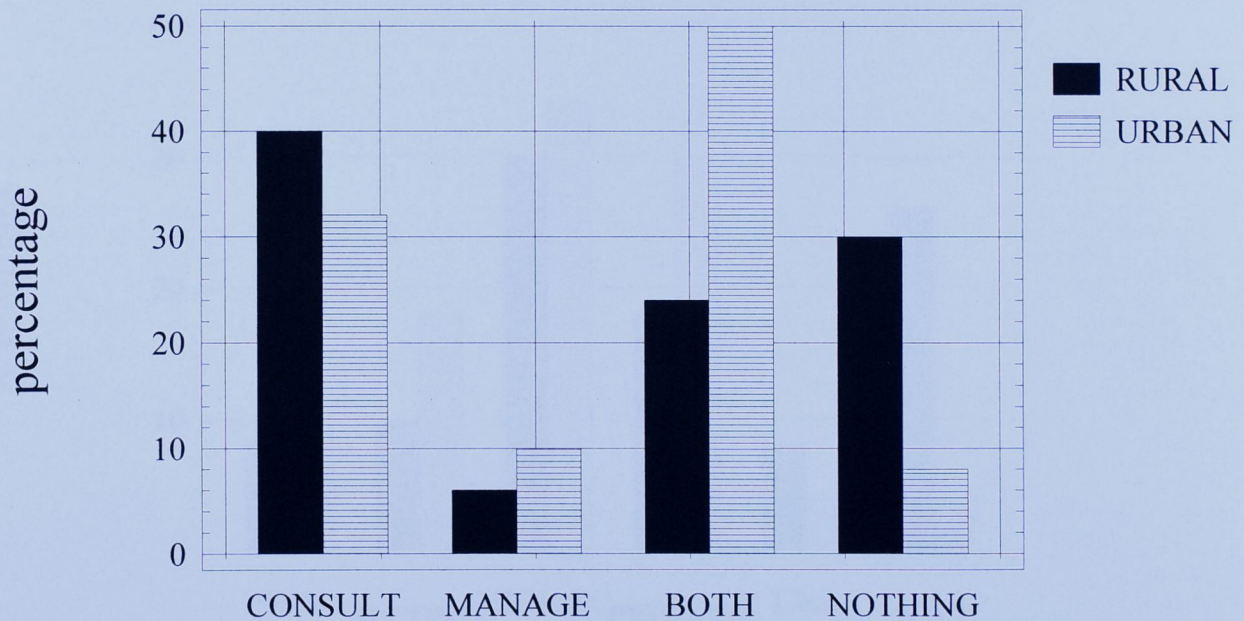
Barchart

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 7

ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ%

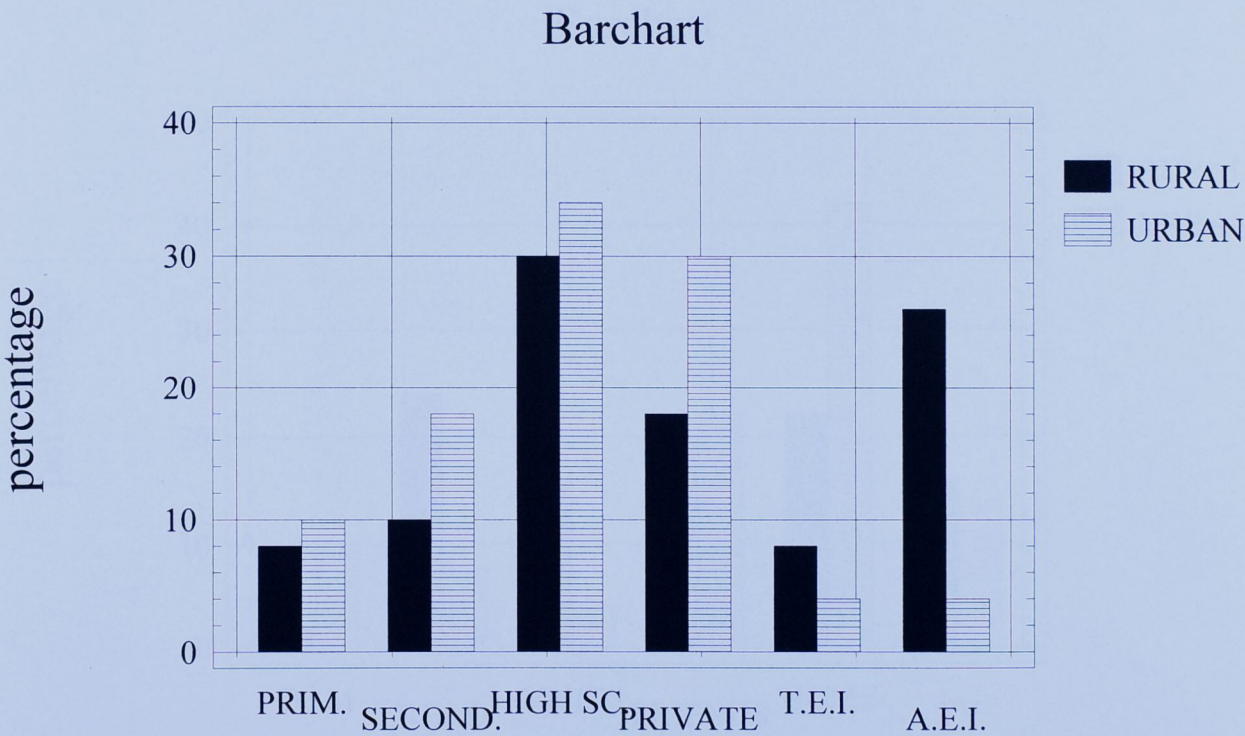
Barchart

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 8

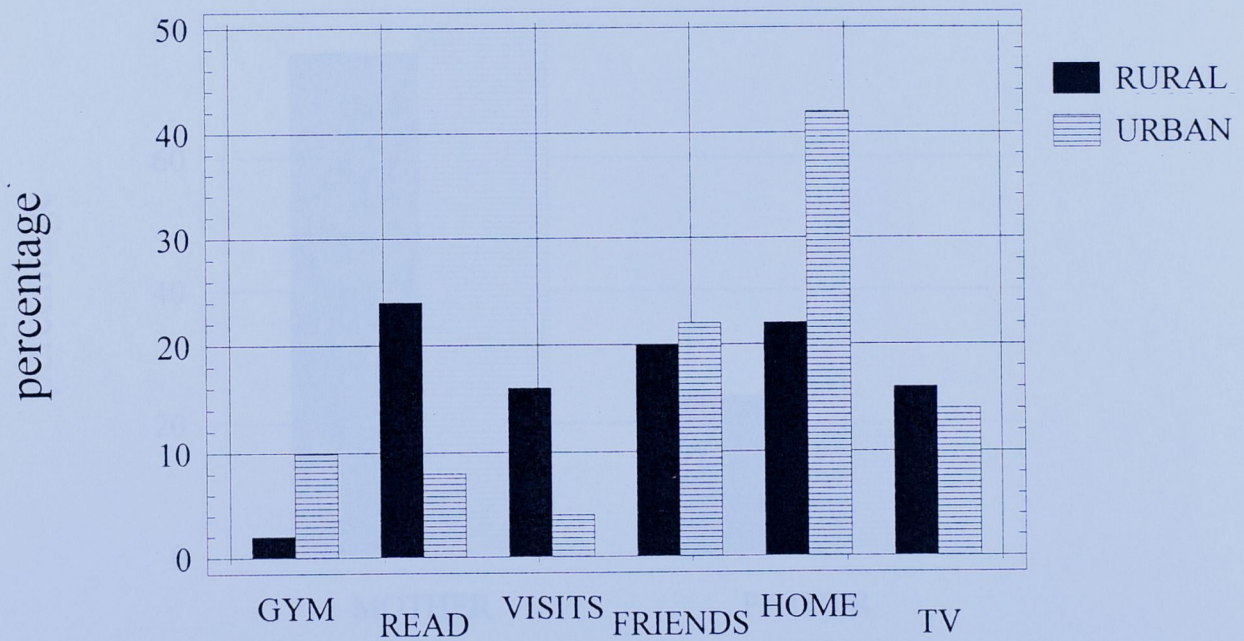
ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΡΩΤΟΜΕΝΗΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ%

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 9

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΕΡΩΤΟΜΕΝΗΣ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ%

Barchart

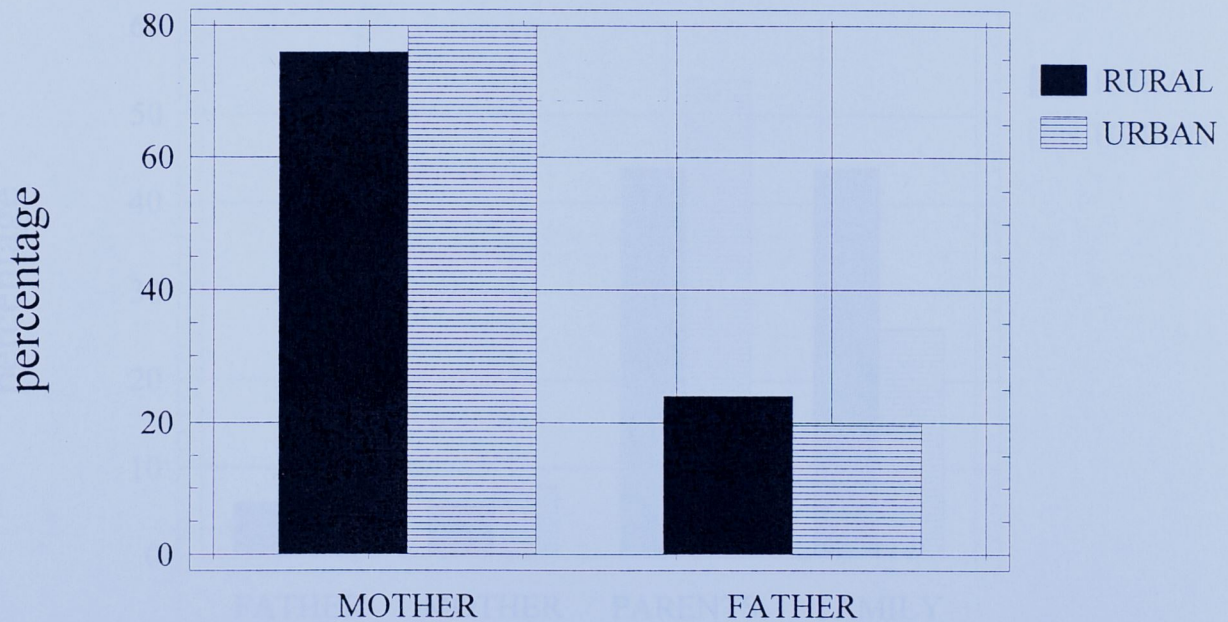

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 10

ΣΥΧΝΟΤΕΡΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ,
ΑΝΑΛΟΓΙΑ%

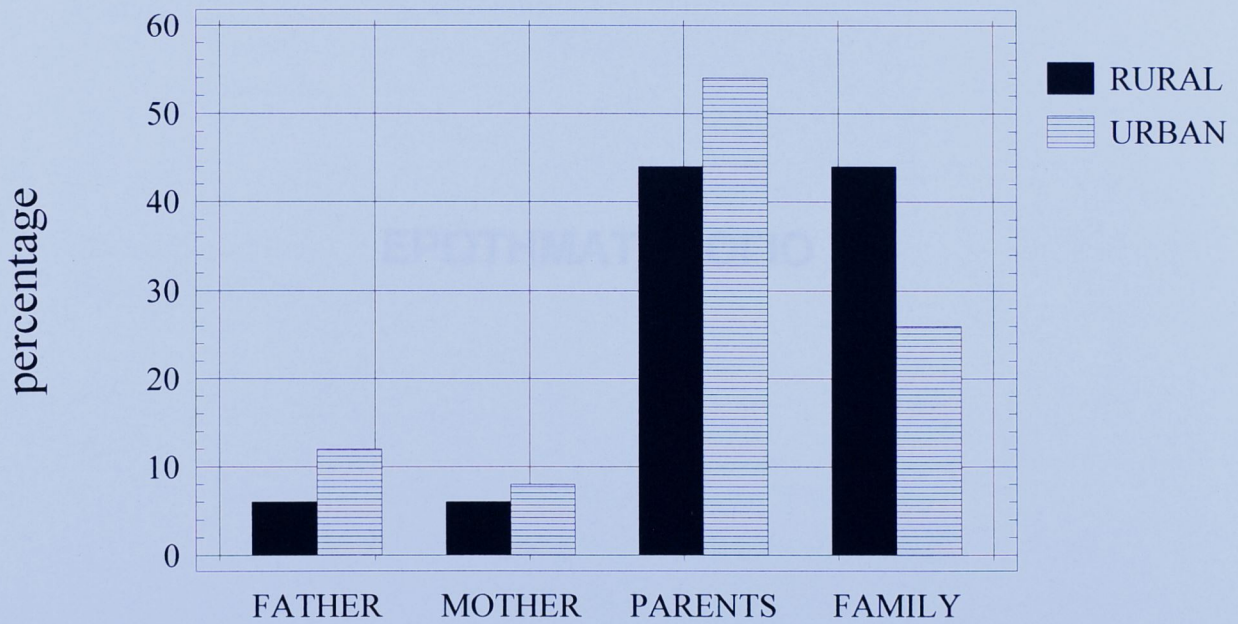
Barchart

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ 11

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ, ΑΝΑΛΟΓΙΑ%

Barchart

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Διεξάγετε μια στατιστική μελέτη στη κλάση της πτυχικής σας
μελέτης σχετικά με τον κοινωνικοοικονομικό ρόλο της γυναίκας στο
σύγχρονο κυπριακό-αστικό και αγροτικό νοικοκυριό.

Ευχαριστώ θερμά

Περιοχή διαξήγησης της έρευνας

Χωριό..... Πόλη.....

Επαρχία.....

Νο. τηλεφώνου.....

Ημερομηνία.....

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε πλήρως

Ναι	1
Όχι	2

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Διεξάγω μια στατιστική μελέτη στα πλαίσια της πτυχιακής μου μελέτης σχετικά με τον κοινωνικοοικονομικό ρόλο της γυναίκας στο σύγχρονο κυπριακό-αστικό και αγροτικό-νοικοκυριό.

Ευχαριστώ θερμά

Περιοχή διεξαγωγής της έρευνας

Χωριό..... Πόλη.....

Επαρχία.....

Νο ημερολογίου.....

Ημερομηνία.....

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε πλήρως

Ναί	1
Όχι	2

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ

A1. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση; .....

Ανύπανδρη	1
Παντρεμένη	2
Χήρα	3
Διαζευγμένη	4
Εν διαστάσει	5
Συμβίωση	6

A2. Εσείς τί ηλικία έχετε; .....

A3. Ποια είναι η ηλικία του πατέρα σας;.....

A4. Ποια είναι η ηλικία της μητέρας σας;.....

A5. Ποια είναι η ηλικία του συζύγου σας;.....

A6. Πόσα παιδιά έχετε;.....

A7. Από πόσα μέλη αποτελείται η οικογένεια σας (δηλαδή μένουν μαζί σας στο ίδιο νοικοκυριό);.....:

A8. Πόσα αδέρφια / φέες έχετε;..

Β. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

B1. Με τί ασχολείστε;.....

Αγρότισσα	1
Δημόσιος υπάλληλος	2
Ιδιωτικός υπάλληλος	3
Έμπορος-ελεύθερος επαγγελματίας	4

B2. Με τί ασχολείται ο πατέρας σας;.....

Άνεργος	1
Αγρότης	2
Δημόσιος υπάλληλος	3
Ιδιωτικός υπάλληλος	4
Έμπορος-ελεύθερος επαγγελματίας	5
Συνταξιούχος	6

B3. Με τί ασχολείται η μητέρα σας;.....

Αγρότισσα	1
Οικιακά	2
Δημόσιος υπάλληλος	3
Ιδιωτικός υπάλληλος	4
Έμπορος-ελεύθερος επαγγελματίας	5
Συνταξιούχος	6

B4. Με τί ασχολείται ο σύζυγος σας;.....

Άνεργος	1
Αγρότης	2
Δημόσιος υπάλληλος	3
Ιδιωτικός υπάλληλος	4
Έμπορος-ελεύθερος επαγγελματίας	5
Συνταξιούχος	6
Δεν έχω σύζυγο	7

B5. Σας ικανοποιεί οικονομικά το επάγγελμά σας;.....

Ναί	1
Όχι	2

B6. Στη διαχείριση των οικονομικών του νοικοκυριού σας ποιος έχει πρώτο ρόλο;.....

Ο σύζυγος σας	1
Ο πατέρας σας	2
Η μητέρα σας	3
Η ίδια	4
Και οι δύο σύζυγοι	5

B7. Σε ποιο επίπεδο κυμαίνεται το μηνιαίο εισόδημα που προέρχεται από την απασχόληση σας;.....

200-300 λίρες	1
300-400 λίρες	2
400-500 λίρες	3
500-600 λίρες	4
600-700 λίρες	5
700-800 λίρες	6
800 και άνω	7

B8. Ασχολείστε με δεύτερη εργασία;.....

Ναι	1
Όχι	2

B9. Πιστεύετε ότι η συμμετοχή της κυπρίας γυναίκας στην αγορά εργασίας θεωρείται ως απαραίτητη και σημαντική;.....

Ναί	1
Όχι	2

B10. Πιστεύετε ότι η κύπρια γυναίκα συνεισφέρει οικονομικά στο νοικοκυριό;.....

Ναί	1
Όχι	2

B11. Σε τί βαθμό πιστεύετε ότι το κάνει;.....

Όλο το μισθό	1
Μέρος του μισθού	2
Καθόλου	3

B12. Σε τί επενδύουν οι συμπατριώτες σας τα χρήματά τους;.....

Στην αγορά ακινήτων	1
Σε καταθέσεις στην τράπεζα	2
Στη δημιουργία επιχειρήσεων	3
Χρηματιστήριο - ομόλογα	4

B13. Η κύπρια γυναίκα συμβάλλει στην αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος;.....

Ναί	1
Όχι	2

B14. Η μέχρι τώρα οικονομική ανάπτυξη της πόλης - χωριού σας οφείλεται σε.....

Βιομηχανία	1
Εμπόριο - επιχειρήσεις	2
Τουρισμός	3
Γεωργία - κτηνοτροφία	4

B15. Ποιος νομίζετε ότι είναι ο ρόλος της γυναίκας στα οικονομικά της οικογενειακής επιχείρησης;.....

Συμβουλευτικός	1
Διαχειριστικός	2
Και τα δύο	3
Τίποτα από τα παραπάνω	4

B16. Ποιος νομίζετε ότι είναι ο ρόλος της γυναίκας στα οικονομικά της οικογενειακής αγροτικής εκμετάλλευσης;.....

Συμβουλευτικός	1
Διαχειριστικός	2
Και τα δύο	3
Τίποτα από τα παραπάνω	4

Γ.ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Γ1. Ποιο είναι το επίπεδο μόρφωσης σας;.....

Δημοτικό	1
Γυμνάσιο	2
Τεχνική Σχολή	3
Λύκειο	4
Ιδιωτική Σχολή	5
Τ.Ε.Ι.	6
Α.Ε.Ι.	7
Μεταπτυχιακές Σπουδές	8

Γ2. Ποιο είναι το επίπεδο μόρφωσης του πατέρα σας;.....

Δημοτικό	1
Γυμνάσιο	2
Τεχνική Σχολή	3
Λύκειο	4
Ιδιωτική Σχολή	5
Τ.Ε.Ι.	6
Α.Ε.Ι.	7
Μεταπτυχιακές Σπουδές	8

Γ3. Ποιο είναι το επίπεδο μόρφωσης της μητέρας σας;.....

Δημοτικό	1
Γυμνάσιο	2
Τεχνική Σχολή	3
Λύκειο	4
Ιδιωτική Σχολή	5
Τ.Ε.Ι.	6
Α.Ε.Ι.	7
Μεταπτυχιακές σπουδές	8

Γ4. Ποιο είναι το επίπεδο μόρφωσης του συζύγου σας;.....

Δημοτικό	1
Γυμνάσιο	2
Τεχνική Σχολή	3
Λύκειο	4
Ιδιωτική Σχολή	5
Τ.Ε.Ι.	6

Α.Ε.Ι.	7
Μεταπτυχιακές σπουδές	8
Δεν έχω σύζυγο	9

Γ5. Με ποιο τρόπο γίνεται η κατανομή των εργασιών στο νοικοκυριό σας;.....

Αναλαμβάνονται εξ'ολοκλήρου από τη γυναίκα	1
Μοιράζονται εξ'ίσου στους συζύγους	2
Εκτελούνται εν μέρει από τον άνδρα και περισσότερο από τη γυναίκα	3

Γ6. Τον ελεύθερο σας χρόνο με τί ασχολείστε;.....

Γυμναστήριο-αθλητισμός	1
Διάβασμα	2
Επισκέψεις σε συγγενείς	3
Επισκέψεις σε φίλους	4
Σπίτι (μαγειρική,φροντίδα παιδιών)	5
Τηλεόραση	6

Γ7. Τον ελεύθερο του χρόνο με τί ασχολείται ο πατέρας σας;.....

Διάβασμα	1
Επισκέψεις σε συγγενείς	2
Επισκέψεις σε φίλους	3
Καφενείο	4
Τηλεόραση	5

Γ8. Τον ελεύθερο της χρόνο με τί ασχολείται η μητέρα σας;.....

Διάβασμα	1
Επισκέψεις σε συγγενείς	2
Επισκέψεις σε φίλους	3
Σπίτι (μαγειρική,φροντίδα παιδιών)	4
Τηλεόραση	5

Γ9. Τον ελεύθερο του χρόνο με τί ασχολείται ο σύζυγος σας;.....

Διάβασμα	1
Επισκέψεις σε συγγενείς	2
Επισκέψεις σε φίλους	3
Καφενείο	4
Τηλεόραση	5

Αθλητισμός	6
Δεν έχω σύζυγο	7

Γ10. Πόσο συχνά εκκλησιάζεσθε;.....

Μια φορά την εβδομάδα	1
Μια φορά το μήνα	2
Μόνο στις θρησκευτικές εορτές	3
Ποτέ	4

Γ11. Πόσο συχνά επικοινωνείτε με τους φίλους και συγγενείς σας;.....

Κάθε μέρα	1
Μια φορά την εβδομάδα	2
Μια φορά το μήνα	3
Σε εορτές	4
Ποτέ	5

Γ12. Ποιος από τους δύο γονείς έχει συχνότερη επικοινωνία με τους δασκάλους των παιδιών;.....

Η μητέρα	1
Ο πατέρας	2

Γ13. Οι αποφάσεις στην οικογένειά σας παίρνονται από.....

Τον πατέρα	1
Τη μητέρα	2
Τους γονείς	3
Όλα τα μέλη	4

Γ14. Ποια από τις παρακάτω εκδηλώσεις που δείχνουν την πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου σας προτιμάτε;.....

Παραδοσιακές χορευτικές εκδηλώσεις	1
Λαϊκά πανηγύρια	2
Μουσικές εκδηλώσεις	3
Θεατρικές εκδηλώσεις	4
Δραστηριότητες σχολείου	5
Διάφορες εκθέσεις (ζωγραφικής,βιβλίου)	6

Γ15. Κάποιο μέλος της οικογένειάς σας είναι μέλος Τοπικού Συλλόγου;....

Ναί	1
Όχι	2

Γ16. Κάποιο μέλος της οικογένειάς σας έχει ασχοληθεί με την Τοπική Αυτοδιοίκηση ή/και με τα Δ.Σ. Τοπικών Συλλόγων;.....

Ναί	1
Όχι	2

Δ. ΤΟΠΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Δ1. Ποιο είναι το κύριο πρόβλημα του τόπου σας;.....

Αδυναμία εύρεσης εργασίας	1
Αποκλεισμός το Χειμώνα	2
Αποχετευτικό δίκτυο	3
Ελλειψη ευκαιριών απόκτησης υψηλού επιπέδου μόρφωσης	4
Νοσοκομειακή περίθαλψη	5
Οδικό δίκτυο	6

Δ2. Πότε σημειώθηκε το μεγαλύτερο μεταναστευτικό κύμα των συμπατριωτών σας προς το εξωτερικό;.....

1960 - 1970	1
1970 - 1980	2
1980 - 1997	3

Δ3. Ποια είναι (ή ήταν) η κυριότερη χώρα υποδοχής των μεταναστών συμπατριωτών σας;.....

Αμερική	1
Αυστραλία	2
Γερμανία	3
Ηνωμένο Βασίλειο	4

Δ4. Επιστρέφουν μετανάστες - συμπατριώτες σας στον τόπο σας;.....

Πολλοί	1
Λίγοι	2
Καθόλου	3

Δ5. Ποιας κυρίως ηλικίας είναι οι παλλινοστούντες;.....

Μέχρι 40 ετών	1
40 - 60 ετών	2
60 ετών και άνω	3

Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ
ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ---

Χ. Γεωργίου

ΑΤΥ

ΓΕΩ

306.8585

693

7324

5361

**ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ**

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Υπηρ.Βιβ/κης Χαροκόπειου Παν/μίου.954916

* 7 3 2 4 *

HU

